

Aves Visum

Natuur- en Vogelwacht Rotta
nummer 138 december 2016

Natuur- en Vogelwacht Rotta

Hoeksekade 164

2661 JL Bergschenhoek

e-mail: info@rotta-natuur

website: <http://www.rotta-natuur.nl>

Triodos Bank NL60 TRIO 0254 40 52 23

Opgericht: 9 februari 1982.

Aangewezen door de Belastingdienst als algemeen nut beogende instelling, ANBI.

Ingeschreven bij de KvK Haaglanden nr. 40464998.

Lidmaatschap:

minimaal € 12,50 per jaar voor volwassenen.

minimaal € 6,25 per jaar voor jeugd tot 18 jaar.

Donateurs: minimaal € 12,50 per jaar.

Verenigingsgebouw

Natuurcentrum Trefpunt Rotta

Hoeksekade 164

2661 JL Bergschenhoek

010-521 63 34 (alleen tijdens openingstijden)

Openingstijden:

donderdag: 10:00 - 16:00

zaterdag: 12:00 - 16:00

Trefpunt Beheer:

Ad Somers trefpuntrotta@gmail.com

06-39 32 11 13

Bestuur

Voorzitter hsas22@gmail.com

Hans Sanders 06 - 40 56 77 62

Vice-voorzitter aezuidervaart@hotmail.com

Anneke Zuidervaart 06 - 20 00 17 52

Secretaris secretariaat.rotta@gmail.com

Marijke den Oudendammer 06 - 28 51 81 05

Penningmeester penningmeester.rotta@gmail.com

Cor van de Lustgraaf 010 - 461 34 75

Leden

Jesse Keyzer jessekeyzer@gmail.com

stadsvogeladviseur 06 - 38 59 53 04

Cor Noorman corilona1@gmail.com

Paddenstoelen, vlinders 06 - 21 82 44 38

Arend Hoogeveen hoogeveen.a@hetnet.nl

Aves Visum, algemeen 06 - 83 69 84 50

Ledenadministratie

Cor van de Lustgraaf ledenbeheer.rotta@gmail.com

Website

Chris van Rijswijk cdvrijswijk@gmail.com

Colofon

Verenigingsblad van Natuur- en Vogelwacht Rotta

Nummer 138, december 2016, jaargang 36

Oplage 765 exemplaren.

Verschijnt in maart, juni, september en december in de tweede week van de maand.

Redactie:

Machiel Brinkhorst, Aad Deurloo, Arend Hoogeveen en Hans Soeterbroek

Redactieadres: avesvisumredactie@gmail.com

Druk: Editoo BV, Arnhem

De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten, te wijzigen en te weigeren, zo mogelijk in overleg met de auteurs. Overname van artikelen uitsluitend toegestaan met bronvermelding. Copyright van foto's blijft bij de fotograaf.

Inleveren van kopij voor de volgende Aves Visum voor 10 februari 2017. Aves Visum verschijnt dan in de tweede week van maart 2017.

Inhoud

Van het bestuur	3
Van de redactie	3
Smoelenboek	5
Scholekster	6
Excursie naar de Duinen van Voorne	7
Rotta Natuurwerk	8
Ledenexcursie in het Kralingse Bos	9
Samen met de Kapoentjes de natuur in	9
Ruimtelijke ontwikkelingen in de Noordrand	11
Rotta Onderzoek - PTT-tellingen	12
Rangers en Kapoentjes zoeken enthousiaste begeleiders	15
In en om het Trefpunt	17
Rotta Rangers - Verrassende en leuke herfststopdrachten	19
Fakkeldrager Ina Meijer verhaalt	20
Rotta Kapoentjes - weer een feestje	21
Onmenselijke Zintuigen - geluid	22
Gehoord, gezien of gelezen	24
Ruimtelijke ontwikkelingen in de Zuidplas	25
Activiteitenkalender	26
Mystery Bird	28

Bij de voorplaat

Grote foto:

Scholekster aan de Meidoornsingel in Schiebroek © Dick Hoek. Zie artikel pagina 6

Kleine foto's van links naar rechts:

Voedersilo's maken door de Rotta Rangers © Yvonne Langendoen; Toch nog een inktzwam © Karin Goossen; kardinaalsmuts © Klaas verschoor.

Van het bestuur

Anneke Zuidervaart

Een opknapbeurt voor een park in een woonwijk, vooraf gegaan door democratische inspraakavonden; de ene bewoner is verontwaardigd om het verdwijnen van 70 bomen; de ander vindt de asfaltpaden keurig en veilig gelegen. In de kleine stukjes aarde worden winterse struiken neergezet, het aanzien nog niet waard. Waar zouden de vervangende 70 bomen herplaatst worden? Stedenbewoners vinden de boomkleuren een genot, maar de gevallen bladeren een ellende. Zouden we ooit Peking gaan volgen, waar bomen getooid worden met gekleurd plastic gebladerde om winkeland publiek te trekken?

In de gesprekken rond de aanleg van de A13/A16 is het behouden van natuur in de stedelijke samenleving van belang. De vragen van betrokken vrijwilligers met veel kennis van het gebied dat doorsneden gaat worden, lijken de rijksuitvoerders in hun asfalt-opmars aan het denken te zetten. Heel voorzichtig hopen we dat de polder Schieveen ooit een natuurvriendelijk gebied wordt, waar de grutto's zich niet door het luchtvaart-geronk laten afschrikken.

In een natuurkolom lees ik dat we snel vergeten hoe het landschap er ooit uitzag. De 70 buurtbomen verdwijnen uit onze herinnering. Nu verbazen we ons soms nog over de eindeloze effen groene weilanden zonder bloemen, vogels en koeien. Maar weten we nog hoe het er ooit uitzag; akkers met wisselende gewassen, koeien en schapen in het buurweiland? Bijzonder en opzienbarend worden talingen, velduilen, grutto's, veldleeuweriken en koekeksbloemen. En nu raken ook de prachtig gekleurde kieviten en de reeds de naar industriegebieden uitgeweken scholekster, die foerageert in drukke wegbermen, op hun retour.

In de *nacht van de nacht*, staande op de idyllische heuvel B, op dat uur even te bewandelen bij afwezigheid van de mountainbikers, kijk ik neer op een verlicht landschap. De kwekerijen schijnen hun oranje licht over het landschap en de koeien in de verlichte stal begrijpen ook niets meer van het natuurlijke dag/nachtritme en loeien uitbundig.

Rotta bestaat uit ruim 700 leden en ieder van ons kan meedenken in de eigen leefomgeving. Alternatieven voorstellen, met eindeloos geduld processen volgen; omdat de natuur ieder van ons lief is. Zo nu kunnen we op naar het nieuwe jaar. Voornemens genoeg!

♦

Van de redactie

Machiel Brinkhorst

Dit is alweer het laatste nummer van jaargang 36 van de Aves Visum. Dit jaar besteedden we in elk nummer aandacht aan weidevogels; een groep vogels die sterk onder druk staat door de moderne bedrijfsvoering in de landbouw. In het jaar dat de grutto werd verkozen tot nationale vogel van Nederland moest Sovon constateren dat het broedresultaat van deze vogel nog niet de helft was van wat het zou moeten zijn. Deze week kwam ik in de nieuwste editie van *Vogels* ook over veel andere vogelsoorten getallen tegen over forse terugval van het aantal vogels hier in Nederland. Als we zo doorgaan zijn er voor de generaties na ons nog maar twee soorten vliegende objecten over: de Boeing en de Airbus, beide behorend tot het geslacht van de kerosinevinken. Jan Terlouw verwoordde in DWDD zeer helder dat we dat toch niet moeten willen met elkaar.

De afgelopen tijd heeft de redactie nieuwe rubrieken aan dit blad toegevoegd. Op deze manier proberen we nog beter in beeld te brengen wat er speelt in het gebied dat wij tot het onze rekenen. Ook laten wij zien wat er binnen de vereniging gebeurt en welke contacten de vereniging onderhoudt met andere betrokkenen. Eén van de nieuwe rubrieken was het Forum. Via stellingen probeerden we discussies op gang te brengen over onderwerpen die ons raken. Na een aantal afleveringen heeft de redactie geconstateerd dat deze rubriek kennelijk niet leeft bij de lezers. Daarbij speelt mogelijk ook een rol dat dit blad maar een keer per kwartaal uitkomt. Het Forum is dan ook met ingang van dit nummer gestopt.

De afgelopen twee jaar is Marleen Lekkerkerk lid van onze redactie geweest. Helaas heeft zij moeten besluiten om hier mee te stoppen. Marleen is ook nog redacteur van het blad van de Vereniging voor Natuur- en Milieubescherming Pijnacker. Het redacteurschap van twee bladen bleek naast andere zaken teveel van het goede te zijn. We willen Marleen heel hartelijk bedanken voor de samenwerking in de afgelopen jaren en wij wensen haar veel succes toe bij haar redactiewerk in Pijnacker.

Graag wil de redactie al degenen die het afgelopen jaar weer gevraagd of ongevraagd artikelen of foto's hebben aangeleverd om dit blad te vullen heel hartelijke bedanken. Zonder jullie bijdragen zouden wij ons werk niet gedaan kunnen hebben.

Na de eerste vorst van deze winter zijn nu bijna alle blaadjes gevallen en kunnen wij ons opmaken voor de jaarlijkse intocht van de kerstboom in onze woonkamers. De redactie wil ieder van u heel goede feestdagen toewensen en de hoop uitspreken dat het nieuwe jaar voor ons allemaal weer veel momenten van natuurbeleving zal opleveren. ♦

SOMMIGE DINGEN VERANDEREN NOOIT...

In een tijd waarin alles verandert, veranderen wij uiteraard mee. Toch zien wij als assurantiëkantoor dat er ook dingen hetzelfde blijven. Neem nu onze persoonlijke service. Onze klanten kiezen er al jaren bewust voor. En nee, dat is niet altijd duurder dan via internet. Het is wél 100% onafhankelijk en volledig afgestemd op uw situatie. U hoeft zelf niets uit te zoeken. **Hoe makkelijk is dat?**

OORD ASSURANTIËN. EERLIJK IS EERLIJK.

Noorderparklaan 20, 2660 AA Bergschenhoek T (010) 440 07 88, www.oordbv.nl

Werkgroepen

Rotta Kapoentjes/Rangers

info en aanmelden bij
Gert Jansen

Jong Rotta

info en aanmelden bij
Hans Sanders

Rotta Natuurwerk

info en aanmelden bij
Rien van der Vorm

Rotta Onderzoek

coördinatorenfunctie vacant

Trefpuntbeheer

info bij
Ad Somers

Trefpunt vrijwilligers

Aria van Ballegoie

Rotta Promotie

info en aanmelden bij
Aad Deurloo

Rotta Communicatie

info bij
Jan Noppers

Rotta Educatie

info bij
Aad Deurloo

activiteiten 4 t/m 12 jaar

rotta.jeugd@gmail.com
010 - 511 57 20

activiteiten vanaf 13 jaar

hsas22@gmail.com
06 - 40 56 77 69

werken in de natuur

rienvandervorm@hetnet.nl
06 - 27 89 00 77

tellingen flora en fauna

trefpuntrotta@gmail.com
06 - 39 32 11 13

avanballegoie@gmail.com
010 - 455 22 61

promotie en PR-activiteiten

a.j.deurloo@gmail.com
06 - 41 04 35 62

jannoppers@gmail.com
010 - 418 47 76

a.j.deurloo@gmail.com
06 - 41 04 35 62

Regioplannen

info bij
Jaap van Lien

Aves Visum

info bij
Machiel Brinkhorst
www.rotta-natuur.nl

info bij
Birgitte Blom

jaapvanlien@gmail.com
010 - 511 37 33

verenigingsblad

avesvisumredactie@gmail.com
010 - 511 77 72

verenigingswebsite

info@rotta-natuur.nl
06 - 33 79 88 92

Nieuwe leden

hr. Cor van Eck, Rotterdam
hr. Jan Smith, Zoetermeer
hr. P. Slootweg, Rotterdam
hr. J.G.H. van Eijk, Zevenhuizen
hr. Frits Hoogeveen, Rotterdam
mw. Ina Voorwinden-Hertog, Boskoop
hr. Gert Baas, Zoetermeer
mw. J.E. Duran, Bergschenhoek
mw. Sabrina Hartwich van der Ven, Bergschenhoek
hr. Leon Rotteveel, Berkel en Rodenrijs
mw. Liesbeth de Frel, Zevenhuizen
mw. Eefje Verstraelen, Rotterdam
mw. Fransje Poelma, Berkel en Rodenrijs

Van harte welkom bij de vereniging. Kom snel eens langs bij onze activiteiten of gewoon zomaar op donderdag of zaterdagmiddag bij het Natuurcentrum Trefpunt Rotta!

Smoelenboek

Pjer Mulder © Arend Hoogeveen

Pjer Mulder

Op donderdag op de fiets richting Trefpunt, uitgedost in werkkleding en kaplaarzen om te maaien, knotten, rillen, zaaien en wat zoal meer voorbijkomt. Een rondleiding in het Koornmolengat gaf mettertijd het vereiste zetje om lid te worden van Rotta. Het eerste paar kaplaarzen kreeg ik kort na de oorlog. Het voorkwam dat wij met natte sokken zo het huis binnenliepen. We woonden in een dijkhuis in Overschie, omgeven door riet, water en moeras. Op honden en katten na woonden bij ons vele soorten huisdieren en hadden mijn ouders een passie voor tuinieren. Die liefde voor de natuur sloeg natuurlijk over op hun vier kinderen. Alleen dat de konijnen de Kerst nooit haalden was minder. Eind jaren vijftig namen zij een hotel over in het Noord-Hollandse Bergen en verkasten daarheen. Sociale contacten, maar ook sporten als voetbal en honkbal weerhielden me echter ze te volgen. Mijn jongere broer wel, werd kok en samen leerden we de geheimen van de oosterse keuken doorgronden. Koken is dan ook een hobby. Net van de HBS af moest ik bij de infanterie als "zandhaas" opkomen voor het vervullen van de dienstplicht, het feestleven was voorbij: een gezin stichten gold in die tijd voor de meeste jongeren als hun uiteindelijke bestemming. Organiseren zat gelukkig in de genen en het vinden van een geschikte baan kostte niet veel moeite. De computer deed zijn intrede en als organisatie-adviseur was het eenvoudig om over te stappen, zeker na een studie Informatica. Ondertussen was ik getrouwd met Kick en woonden inmiddels in Bergschenhoek. De roepnaam Pjer is toen ontstaan uit de verbastering van Pierre, het Franse equivalent voor Peter. Mijn beide dochters hadden dat zo bedacht tijdens vakanties in het Zwitserse Valais. Ieder leven heeft wel een schaduwkant, zo ook voor ons. Elf jaar geleden verloren wij onze jongste dochter aan de gevolgen van een hersentumor. Iets wat je verder in het leven pijnlijk meedraagt. Na ongeveer twintig jaar werkzaam te zijn geweest als directeur van een systeemhuis en na een tweetal burn-outs hield ik de job voor gezien. De nieuwe uitdaging heette golf want dat spelletje had inmiddels de plaats ingenomen van het voetbal. Vanuit die hobby heb ik het bedrijf Topgolf-Media opgericht en levert tot op de dag van vandaag verschillende producten en diensten aan golfbanen.

Tijd genoeg overigens om na zes jaar voorstudie een boek te schrijven over de entropie binnen de vijf grootste religies. De traditioneel katholieke opvoeding in Overschie en belangstelling voor archeologie waren daar debet aan. Inmiddels fiets ik nu ook op zaterdag naar het Trefpunt om mijn kleindochter af te zetten bij de Rotta-Rangers. Zo proberen we de liefde voor de natuur aan de volgende generatie door te geven. ♦

Klaas Verschoor © Arend Hoogeveen

Klaas Verschoor

Ik ben geboren in het landelijke Moerkapelle waar ik inmiddels 68 jaar woon. Ik ben getrouwd met Joke en samen hebben we twee kinderen, Joka en Felix, en 2 kleinkinderen.

In mijn jeugd was ik veel te vinden op de landerijen rond Moerkapelle die toen nog talrijk waren. Als we wilden zwemmen, gingen we toentertijd naar de Rotte. Later kon dat niet meer omdat de rivier te vuil was geworden, door de lozing van het afvalwater van Nutricia. Ja, zo ging dat toen nog.

Tot mijn drieënvijftigste heb ik gevoetbald bij VV Moerkapelle waar ik ook nog pupillenleider en pupillensecretaris ben geweest. Met de kinderen hebben we altijd veel gewandeld en gefietst in de natuur. De laatste jaren doe ik dat met Joke. We hebben onder andere het Pieterpad gelopen.

Met Rotta ben ik in aanraking gekomen in de jaren 90 van de vorige eeuw. Mijn interesse om naar vogels te kijken is gekomen door mijn zoon Felix. Samen hebben we diverse natuurreizen naar Polen en Hongarije gemaakt, waar we al fietsend het land hebben verkend.

In 2000 vroeg Rien van der Vorm aan mij of ik zin had om de eerste zaterdag van de wintermaanden te komen werken in het Koornmolengat. Daar ben ik op in gegaan.

In 2008 ben ik met vervroegd pensioen gegaan. In dat zelfde jaar is ook de verbouwing van de GZH-werkschuur begonnen. Daarbij kwam het goed uit dat ik 45 jaar als timmerman in de bouw heb gewerkt. We hebben veel op de donderdag en soms ook op de maandag aan het Trefpunt gewerkt en met veel plezier.

Nu werk ik ook elke donderdag met de natuurwerk groep, waar je van alles doet zoals: maaien, knotten, vlonder maken, insectenhutels bouwen, zeisen haren. Donderdag is voor mij de Rotta-dag; voor mij dus geen andere afspraken. ♦

Scholekster

Aad Deurloo

Scholeksters behoren tot de orde van de Charadriiformes (steltlopers), zoals ook de kievit, tureluur en de grutto, de familie Charadriidae. De soortnaam is *Haematopus ostralegus*. De Rijksuniversiteit van Groningen doet veel onderzoek naar de scholekster, ik kan je aanraden eens op hun website te kijken.

De kenmerken van de scholekster zijn een zwart-wit verenkleed, oranje snavel en poten en een oranje ring rond de ogen. Ze hebben een lengte van ongeveer 42 cm. Man en vrouw hebben hetzelfde verenkleed en een gewicht tussen de 400 en 800 gram. Het geluid van de scholekster is variabel, het meest kenmerkende is een hard 'te-piet' dat ze tijdens de vlucht laten horen, ook 's nachts. Ze kunnen voor vogels een hoge leeftijd bereiken, tot wel zo'n 30 jaar. Er is in Nederland, via ringonderzoek, op de Maasvlakte een exemplaar van 46 jaar oud gevonden.

De scholekster heeft een apart territoriumgedrag en is zodanig aan z'n territorium gehecht dat ze die plaats trouw blijven, ook als die door gewijzigde omstandigheden niet meer zo gunstig is of eigenlijk nog onmogelijk kan worden gebruikt. Een goed territorium (hokker) is bijvoorbeeld op de Waddeneilanden en ligt vlak bij de voedselbronnen. Een minder goed territorium (wipper) ligt doorgaans verder van het water af. Dit geeft verschillen in het broedsucces. Een hokker geeft per jaar gemiddeld 0,65 jongen, een wipper maar 0,2 jongen.

Scholekster op zoek naar een schelpdier © Arend Hoogeveen

De broedtijd ligt tussen half april en juli. Er worden zo'n 3 tot 4 eieren gelegd, op schelpenbanken langs kustgebieden en in weilanden en op akkers, maar ook op platte daken van flats en kantoren. Op de laatste is geen predatie door de vos mogelijk, maar de jongen zijn dan wel een makkelijke prooi voor meeuwen en roofvogels. De eieren komen na 25-27 dagen uit, de jongen zijn geen nestvlinders die zelf hun voedsel moeten zoeken, zoals bij de kievit, tureluur en grutto. De ouders voorzien de jongen de eerste weken dan ook van voedsel tot ze kunnen vliegen. De scholekster verdedigt z'n nest door roofdieren (predatoren) van het nest weg te lokken, waarbij hij doet alsof hij kreupel is. Als de afstand voldoende groot is, vliegt hij snel weg. Jonge scholeksters die nog niet broeden verzamelen zich in het voorjaar tot groepen, zogenaamde 'sozen'. Jonge scholeksters, ook wel floaters genoemd, hebben om zelf te gaan broeden twee mogelijkheden: Ze nemen genoegen met een kwalitatief minder goed territorium of ze wachten op het vrijkomen van een goed territorium.

Het voedsel bestaat uit schelpdieren, wormen en krabben. Bij schelpdieren wordt eerst de sluitspier doorgesneden (met de snavel) voordat de schelp dicht kan slaan. Lukt dat niet, dan proberen ze die op een harde ondergrond stuk te slaan. Als de schelp dichtslaat en de snavel er tussen zit, dan is de vogel niet in staat om de schelp te verwijderen en heeft daarmee zijn/haar eigen vonnis geveld.

De scholekster is een trekvogel die het hele jaar door langs de kusten van de Noordzee te zien is. De populaties schuiven op vanuit Scandinavië tot aan de westkust van Zuid-Afrika.

Tot 1985 namen de aantallen toe in de Waddenzee. Sindsdien is het aantal echter met 35% afgenomen. Als oorzaken ziet men de afname van het voedselaanbod door o.a. de kokkelvisserij en minder droogvallende mosselbanken. Naar aanleiding hiervan werd 2008 uitgeroepen tot het jaar van de scholekster. Ook de aantasting en verstoring van de kustgebieden, die belangrijk zijn als broedgebied, als tussenstation tijdens de trek en als gebied om te overwinteren. Mede door deze negatieve oorzaken, staat de scholekster vanaf 2015 op de Rode Lijst. De Europese populatie werd in 2015 geschat tussen 568.000 en 708.000 volwassen vogels.

In het Rotta-werkgebied zijn geen recente inventarisaties gedaan naar de aanwezigheid van de scholekster. Maar in de Vlinderstrik, Bergboezem, het Ackersdijkse plassenengebied, de Eendragtspolder en de Bleiswijkse Fles worden bijna altijd wel scholeksters gezien.

Bij scholeksters, de bekendste wadvogel in Nederland, komen twee typen specialisten voor: wormen-eters en schelpdieren-eters, en er zijn er ook die zowel wormen als schelpdieren eten. Het zal duidelijk zijn dat de scholeksters in ons werkgebied tot de wormen-eters behoren. Vaak staan ze in een kring met de snavel naar beneden gericht te tepieten, op zoek naar een verse pier.

Scholeksters boven de polder © Arend Hoogeveen

Scholeksters stellen in het polderlandschap geen bijzondere eisen aan hun territorium. In tegenstelling tot andere weidevogels kunnen ze redelijk goed overleven op intensief gebruikt boerenland. Ze broeden niet alleen op weilanden, maar bijvoorbeeld ook op akkers. Echter ze brengen, om de stand van de soort op peil te kunnen houden, wel te weinig jongen groot. ♦

Excursie naar de Duinen van Voorne

Machiel Brinkhorst

Op zaterdag 22 oktober vertrokken een twintigtal Rotta-leden voor een excursie naar de Duinen van Voorne. We parkeerden de auto's bij het hotel Het Wapen van Marion in Oostvoorne. Terwijl iedereen zich gereed maakt voor de wandeling, wijst Dick Hoek ons al op de geluiden van overvliegende roodborsten en koperwieken. Hij vertelt ons dat beide soorten nachttrekkers zijn en dus aan het eind zijn van hun nachtvlucht van de afgelopen nacht.

Vanaf het parkeerterrein lopen we naar het Groene Strand, een uitgebreid gebied met vooral rietvelden in het Oostvoornse Meer. We boffen erg met het weer, waardoor de herfstkleuren extra mooi uitkomen in het morgenlicht. Helaas is ook de horizonvervuiling van de industrie van de Europoort goed te zien. Diverse kolen centrales jagen hun rookwolken de lucht in. Algauw zien we baardmannen in de toppen van de rietpluimen en horen en zien we goudvinken. Ook de Cetti's zanger laat zich horen. In de begroeiing vallen de kardinaalsmuts en de wegedoorn, een inheems lid van het vuilboom geslacht, op. Verder zien we veel bramen maar ook flinke hoeveelheden hop.

Wegedoorn © Dick Hoek

Lopend langs de oever van het Oostvoornse Meer nemen we o.a. middelste zaagbekken en geoorde futen waar. Ook komt een paar zwarte zwanen langs gevlogen, geheel in harmonie met een knobbelzwaan. Bij de zwarte zwanen is mooi de witte achtervleugel te zien. Tot ieders vreugde vertoont zich ook een paar maal een ijsvogel. Ook zien we futen gezinnen met nog jonge kinderen; niet verwonderlijk als je bedenkt dat futen tot wel in november kunnen broeden.

Witte zwanen, zwarte zwanen ... © Machiel Brinkhorst

Verderop komen we op het fietspad over de Brielse Gatdam. Hier staat onder andere grote zandkool ook wel bekend als wilde rucola. Deze soort komt oorspronkelijk uit het Middellandse Zeegebied. In het gebied staat ook wilde asperge. Je zou hier zo een "eten uit de natuur"-excursie kunnen houden. Ook vinden we hier zeewolfsmelk. De kust van Voorne-Putten was tot voor kort de enige plaats waar deze soort algemeen voorkomt. Sedert 2008 komt de soort ook voor in de duinen bij Santpoort.

Zeewolfsmelk © Dick Hoek

Verderop komen we bij het strand en kijken we uit over de Slikken van Voorne. Tegenwoordig is dit een vogelrustgebied en is het niet toegankelijk. Het is bijna laagwater, dus de vogels zitten vrij ver weg. Midden op het strand zit in alle rust een slechtvalk op een paaltje. Kennelijk heeft de ochtendjacht al voldoende voedsel opgeleverd. In de verte zien we groepen kluten, maar ook tureluurs, wulpen en bergeenden.

Vanaf het strand lopen we het duingebied in en horen we de groene specht en ook de kleine bonte specht. Op diverse plaatsten groeit maretak in de populieren. Op het pad zien we kleine sporen van een evenhoevige, waarschijnlijk van een ree. We lopen door naar de Tenellapas en het bezoekerscentrum van het Zuid-Hollands Landschap. Aan een grote tafel eet iedereen de meegebrachte boterhammen.

Grote parasolzwammen © Machiel Brinkhorst

Vanaf de Tenellapas lopen we door de duinen terug naar ons uitgangspunt. Het is opvallend hoe gevarieerd de beplanting hier is. Er zijn veel open plekken met grote groepen grote parasolzwammen. Boven een plasje zweeft een libelle, die zich voldoende heeft kunnen warmen in het herfstzonnetje.

Aan het eind van onze wandeling gaan we nog even het zonnetje zitten op het terras van het hotel en wordt er weer veelvuldig het Rotta-voer (appeltaart) besteld. Het is een mooie afsluiting van een mooie excursie. Ik wil Henk Zomer hartelijke bedanken voor het organiseren van deze dag. Het zelfde geldt voor Dick Hoek die zijn enorme natuurkennis weer met ons wilde delen, waardoor we weer veel kennis hebben kunnen opdoen.♦

Rotta Natuurwerk

Rien van der Vorm

Ook de afgelopen 3 maanden zijn de natuurwerkers van Rotta druk in de weer geweest in de natuurparels van het Rottemeregebied. Alle hooilandjes zijn voor de tweede keer dit jaar gemaaid. Vooral in het Koormmolengat en bij de Hennipsloot ziet het er goed uit. De bodem zit vol met rozetten van onder andere echte koekoeksbloem, valeriaan en meer, zodat we volgend jaar weer veel bloeiende planten kunnen verwachten.

In het Koormmolengat zijn we gestart met de vervanging van alle planken van het vlonderpad. Na 12 jaar waren deze planken alweer erg slecht. De nieuwe planken zijn van inlands eiken en moeten langer meegaan. De eerste 600 planken zijn vervangen; de komende jaren volgen er nog 1800 stuks. Klaas heeft de bestelling van materiaal voor 2017 al opgemaakt. Net zoals dit jaar zal GZH (volgend jaar Staatsbosbeheer) het materiaal leveren.

Vernieuwen van de vlonder door het Koormmolengat © Ad Somers

Nieuw was het inzaaien van de vlinder-idylle bij het Offenbachplantsoen in Berkel en Rodenrijs. Hier wordt in het kader van een burgerinitiatief een stuk gras ingezaaid met planten/bloemen. Dit moet voor vlinders en anderen insecten een ideaal leefgebied worden. Rotta Natuurwerk zal samen met de gemeente ook de komende jaren helpen met het onderhoud, wat vooral inhoudt dat we op de goede tijd maaien en het maaisel afvoeren. Ook de firma Punt heeft belangeloos meegewerkt met de uitvoering van het project.

De natuuronderzoekers van Rotta Onderzoek hebben in de Nesselolder een mooie groeiplaats ontdekt van de koningsvaren; de enige groeiplaats in ons werkgebied. Na een controle dit voorjaar bleek er ook veenmos te groeien; binnen ons gebied alleen bekend uit het Koormmolengat. De Nesselolder is net als het Koormmolengat nooit ontveend en langs een oever van de enige jaren geleden gegraven Karremansplas ontstaat nu een interessante natuuroever. Wij hebben door voorzichtig te maaien en zagen ruimte gemaakt voor gunstige groeiomstandigheden; en hopelijk de nodige verrassingen de komende jaren.

Koningsvaren © Kristian Peters (Wikipedia)

Tijdens het maaien van rietland bij de Hennipsloot, het Koormmolengat, de Wiebertjes en ook in de Nesselolder komen we de winternesten tegen van de dwergmuis. Deze grappige muisjes vlechten een bolvormig nestje hoog in de rietstengels. Wij laten op deze plekken stukken oud riet staan om de dwergmuizen te beschermen. Ook zien we steeds meer prachtige vliegenschwammen in onze natuurparels, zowel in het Nesselbos als ook dit jaar in de Wiebertjes.

Binnenkort zal gestart worden met de aanleg van een paddenpoel naast ons parkeerterrein bij het Trefpunt. Hier is een wat drassige plek ideaal voor een poel. Een mooie plek ook voor educatieve doeleinden om het leven in en rond de poel te aanschouwen. Ook gaan we op ons voormalig patrijzenveld, waar de patrijzen verdwenen zijn, een bloemrijk graanveld inzaaien. Deze biotoop verdwijnt steeds meer uit ons landschap. De moderne boerenakkers zijn verworden tot ecologische woestenijen. Wij proberen een klein steentje bij te dragen om wat van de oude glorie van akkers met klaprozen en kamille terug te krijgen.♦

Ledenexcursie in het Kralingse Bos

Anneke Zuidervaart

Zaterdagmorgen 29 oktober, twee zwarthouten werkschuren begroeid met hop en mos verscholen in het groen, aan de rand van een plas in Kralingen, die baadt in geel herfstlicht met hier en daar nog een flard grondmist. We zijn aangekomen op het werkgebied van Marius Huender en Ellen Beckman. De koffie is klaar en smaakt extra lekker in de ochtendzon.

Met het zicht op de zonnige plas haalt Marius het verhaal van de ledenavond in mei op. De Kralingse Plas: een grote veenplas, afgegraven voor de turfwinning. De heemtuin is een veenverhoging en aan de rand zijn de stenen van de oude weg naar Nieuwkerk nog te vinden, hier en daar gemengd met Goudse pijpenkoppen, de schaatsmedaille uit grootouders tijd.

Voor het hele bos geldt dat het lichter en opener moest worden met in het achterhoofd veiligheid en plantengroei. In het heldere water van de heemtuin groeit volop watermunt. En tot de bijzondere vogelbewoners - die we niet zien - horen we de roerdomp, de waterral, de ransuil, de bosuil, de witoogend en de ijsvogel. Deze laatste krijgt een versterkte woning met een gang van tenminste 50 cm lang in de wortelplak van een omgevallen boom. Een vos heeft een rustplaats op een eilandje in de heemtuin. Een eerdere, door stadsbewoners met patat gevoerde vos, is verdwenen.

Het heldere water in de heemtuin staat in directe verbinding met de Kralingse Plas. Langs de hele heemtuin ligt een rol in het water, die moet voorkomen dat resten oude blauwalg de heemtuin bereiken. Dit jaar lijkt het er op dat de blauwalg met succes bestreden is. Verderop in de plas is een fosfaatfilter die het water filtert van overdadige voeding, voordat het het bos in gepompt wordt en de waterval, het begin van de vistrap, bereikt. Bij de inlaat wordt het water tot 2 meter boven het peil van de plas gepompt en al stromend daalt het niveau. De vistrap ligt in de Wolfenvallei, zo genoemd door medewerkers die in de spannende knoesten, wolvenkoppen zagen. Er loopt een wandelpad langs, maar in de vallei kunnen alleen de werkers komen. En voor hen is het genieten als in het voorjaar de vallei roze is van de orchideeën. Een gebied vol libellen en juffers, die deze verborgen idylle in de grote stad uniek maken.

Hoe zit dat nu met het oude bos dat we kennen vanaf onze jeugd? De sparren met ooit daarin de eekhoorns verdwijnen langzaam. Langs de vochtige vallei groeien nu moerascypressen met hun opvallende bast. De beuken zullen ook langzaam afsterven: hun penwortels hebben zandgrond nodig om diep te wortelen en vinden in de deels aanwezige kleigrond een ondoordringbare laag. Het is steeds zoeken naar een evenwicht. Zo heeft de begrazing van schapen het voordeel dat zelfs de berenklaauwen gegeten worden, maar wat blijft is de mest van de schapen. In een rechte open laan met goede aanvliegroete zijn veel vleermuis-rustplekken voor de dwerg- en de rosse vleermuis. Bosuil en torenvalk bevechten elkaar op zoek naar een bosflatwoning, de uil heeft gewonnen.

Er is veel om over na te denken. Zo vertelt Ellen dat mannetjes-eenden hitsig worden van de suikers in het eetafval dat mensen hen komen brengen. Tja, hoe zit dat nu met die suikers? Mooi is dat dit stuk stedelijke natuur voor vele stedelingen ontspanning

Een vroege ochtend in het Kralingse Bos. © Piet Zuidervaart

brengt. Dravende honden met kletsende begeleiders, hardlopers, fietsers, scouts op natuurspel, klauteraars in bomen, wandelaars duwend achter de kinderwagen. We genieten en hopen dat 'onze' Piet met veel Pech (gebroken enkel na eerder dit jaar een knieoperatie) over een aantal maanden weer met ons meeloopt en zijn taak als enthousiast natuurschrijver weer op zich neemt. En we bedanken beide enthousiaste gidsen en natuurwerkers, die ons hun gebied met verve toonden: Marius en Ellen! ♦

Samen met de Kapoentjes de natuur in

Gert Jansen

Het was woensdag 7 september jl. wederom insectenweer: zonnig en warm. De 21 Kapoentjes en hun begeleiders werden door allerlei vliegende, fladderende en gonzende insecten op het terrein van ons Natuurcentrum Trefpunt Rotta begroet. Toch nog eerst even naar binnen voor een korte introductie. Bijna gingen er 22 Kapoentjes naar binnen. Maar het zwart-rode lieveheersbeestje op mijn Rotta-T-shirt koos toch net op tijd voor de vrijheid. Later ook nog gele lieveheersbeestjes gezien met zwarte stippen en natuurlijk ook oranje kapoentjes met zwarte stippen. Het aantal stippen zegt niets over hun leeftijd!

Herkenning is voor kinderen belangrijk; vandaar wat dia's over insecten, vruchten en zaden. De kinderen konden zelf ook wel een aantal insecten 'ophoesten'; alleen de genoemde spin hoorde er niet bij. Eén van de Kapoentjes legde dat feilloos uit (8 i.p.v. 6 poten). Vraagje: wie verliest z'n engel als hij steekt en gaat dan dood? Antwoord: bijen en hommels; wespen niet.

Vervolgens gingen we naar de bijzondere bijenkast in de tuin voor het gebouw. Johan stond al op ons te wachten. We maakten twee rijen links en rechts van de kast, zodat we niet in de aanvliegroete stonden. Johan haalde er een bijenraat uit en ging ermee langs de kinderen. Het zag eruit als één klont krioelende bijen en dan vooral met werksters. Sommige zeskantige cellen zaten dicht. Daarin liggen eitjes en later larven. De koningin had sinds onze demonstratie met de Rangers goed haar best gedaan en heel veel eitjes gelegd. We hebben haar – met witte stip bij de kop - niet gezien. Leuk hoor die aan- en afvliegende bijendames; een aantal met zo'n stuifmeelkorfje aan een pootje.

Imker Johan geeft uitleg. © Mieke Kerver

Na de bijenshow splitsen we de groep in tweeën. Betsy liep via de witte bruggetjes richting berg en de andere groep bleef nog even op eigen terrein. Bij ons Tuinhuis achterin zagen we veel bijen op zoek naar nectar. Vooral de lichtroze bloemenschermen van een plant uit de sedumfamilie waren in trek. Met het loepje kon je de honingbijen mooi zien. Sedumplantjes groeien ook op het dak van ons Tuinhuis. Het was daar een gezoem-drukke van belang. We zagen 2 soorten vlinders fladderen: het klein koolwitje en het bont zandoogje. Twee klein koolwitjes fladderden steeds hoger om elkaar heen. Waarschijnlijk waren het twee mannetjes, die een 'luchtgevecht(je)' aan het uitknokken waren. De twee bont zandoogjes, die samen op een (zuring)blad lekker dicht bij elkaar zaten, hadden leukere plannen. Aan de waterkant bloeide de grote paarse kattenstaart; een trekpleister voor allerlei vlinders en andere insecten. Libelles schoten als straaljagers voorbij en ook waterjuffers hebben we mooi gezien. Onze van wilgentenen ge-

vlochten wigwam begint behoorlijk uit te lopen: overal groene wilgenschuiten. We hebben gallen ontdekt en er van alles over verteld. Ook de gallen op een (zomer)eik hebben we bekeken. De allerbekendste is de galappel: kleurend van groen naar rood en tenslotte bruin.

Bij Kapoentjes zitten de loepotjes vaak behoorlijk vol met o.a. rode mieren, pissebedden, langpootmuggen, lieveheersbeestjes en een elzenhaantje. Het torretje bleek een wants te zijn; gelukkig geen bedwants hoor!

Het is altijd leuk om iemand te kietelen met gras- of rietpluimen. Minder leuk zijn de zaden van rozenbottels. De kleine haren irriteren de huid en dat geeft een jeukerig gevoel, dat steeds erger wordt. We zagen opengepikte rozenbottels. Nee, het zijn niet de pestvogels die ervan eten, maar o.a. het roodborstje en de groenling.

Binnen in ons Trefpunt was het heerlijk koel. We hebben daar water en limo gedronken en een toastje met bio-honing van Johan gegeten. Met een uitgedeeld 'broodje' zaden van de gele lis werd het Kapoentjesfeest afgesloten. ♦

INTEGRALE ONKRUIDBESTRIJDING VOLGENS 'DE PUNT METHODE'

DE JUISTE MACHINE OP DE JUISTE PLEK EN COMBINEER!

GEEN GIF MEER NODIG!

RED-GREEN®

- CO² neutraal
- Geen fossiele brandstof meer zoals LPG
- Gebruikt biomassa om mee te 'branden'
- Voor grootschalig werk

KANT BRAND STEKER®

- 5x per jaar strak gestoken grasrand
- Geen afvalkosten
- Lagere veegkosten
- Reinigende werking

BLUE-GREEN®

- CO² neutraal
- Elektrisch rijden
- Geen fossiele brandstof meer zoals diesel, maar biomassa
- Heet water 98°C
- Geen overlast, herrie en/of stof
- Eenvoudige techniek
- Voor kleinschalig werk

MACHINAAL VEGEN

- Dulevo 5000 D
- Euro 5 met Adblue
- Super fijnstoffilters
- Heel zuinig met waterverbruik
- Razend snel

- 'DE PUNT METHODE' IS GOEDKOPER DAN SPUITEN ALS JE ALLES EERLIJK MEETELT!
- GOED TOEPASBAAR MET INZET SW-MEDEWERKERS EN MENSEN MET EEN AFSTAND TOT DE ARBEIDSMARKT (SROI).
- GEEN RESISTENTE SOORTEN EN NIET WEERSGEVOELIG.

Groen-aannemingsbedrijf
Punt B.V.

Ruimtelijke ontwikkelingen in de Noordrand

Jaap van Lien

Na de publicatie van het Tracébesluit voor de nieuwe snelweg A 16 Rotterdam is het even stil geworden. De impact van het Tracébesluit (TB) moest eerst verwerkt worden door alle opposanten. Langzamerhand komt er nu beweging in het vervolg van de plannen. Ook wat de Groenzoom betreft zijn er weer wat ontwikkelingen geweest die de aandacht vroegen. Ik loop de ontwikkelingen in ons werkgebied ten westen van de Rotte nog even kort na.

A16 Rotterdam

Het TB heeft nogal wat reacties opgeroepen. Verschillende organisaties hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om bezwaar aan te tekenen tegen het plan bij de Raad van State. Voor die route hebben wij niet gekozen. Ons hoofddoel was het bereiken van voldoende geschikte faunapassages onder en over de nieuwe snelweg en zoals ik in de vorige Aves Visum heb aangegeven biedt het TB aan de regio de mogelijkheid om daar echt werk van te maken. Met dat doel hebben wij de raden en colleges van Lansingerland en Rotterdam per brief opgeroepen om er in het uitvoeringsoverleg met Rijkswaterstaat (RWS) toch vooral voor te zorgen dat die ecologische verbindingen er echt komen. Dat leek ons een meer begaanbare route dan het indienen van bezwaren bij de Raad van State. Die brief heeft er inmiddels toe geleid dat wij zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een overleg met ecologen en vertegenwoordigers van RWS, Rotterdam en Lansingerland over dit onderwerp. Dat overleg zal eind van deze maand plaatsvinden. Vanzelfsprekend hoort u te zijner tijd wat deze bijeenkomst heeft opgeleverd.

Nationale Natuurwerkdag in de Groenzoom © Jaap van Lien

Groenzoom Berkel/Pijnacker

Mensen die je spreekt vinden het een prachtig gebied waar met veel plezier gefietst en gewandeld wordt. Toch klinken er af en toe klachten over pluizende distels die voor grote overlast zouden zorgen. Ook in de gemeenteraad wordt er af en toe naar gevraagd. De wethouder heeft in antwoord daarop duidelijk aangegeven dat distels belangrijk zijn voor de vlinderstand. Wel zal er op sommige kritische plekken wat eerder gemaaid worden zodat het beeld er wat anders uit gaat zien. Intussen wordt er ook nog gewerkt aan verdere ontwikkeling van het gebied. Op zaterdag 5 november, de Nationale Natuurwerkdag, werd er een groot aantal struiken aangeplant op een eiland in het centrum van de Groenzoom. Verslagen van deze happening verschenen in onze lokale bladen. Het bijzondere is dat wij als vereniging hebben toegezegd om dit eiland, in overleg met de beheerder, te gaan onderhouden. Ook op 5 november werd het Informatiecentrum van de Groenzoom

officieel geopend. De beheerder, Cor Noorman, is daar elke woensdagmiddag te vinden om vragen te beantwoorden en informatie te verstrekken.

Wilderszijde/Park de Polder

Met enige vrees wordt er gekeken naar de discussie over uitbreiding van het aantal vluchten van en naar het vliegveld. Sterke uitbreiding zou met name in Bergschenhoek, Schiebroek en Schiedam tot veel extra overlast leiden maar ook betekenen dat er waarschijnlijk minder gebouwd kan worden in Wilderszijde. Wat dan te doen met het gebied, aansluitend aan Park de Polder, dat onbewoonbaar wordt? Ik heb één van de wethouders gevraagd, mocht dat doorgaan, het gebied met een natuurbestemming toe te voegen aan Park de Polder. Hij werd niet vrolijk bij die gedachte maar goed, het zou de waarde van Park de Polder als natuurgebied, aanzienlijk kunnen verhogen!

Groenstructuurvisie Lansingerland

In oktober 2016 werd deze visie behandeld in een vergadering van de commissie ruimte van Lansingerland. Een heel mooi stuk met waardevolle ideeën over versterking van de biodiversiteit en de ecologische waarden van het gemeentelijk groen. Een aanduiding van de Groenzoom als een agrarisch natuur- en recreatiegebied wordt gecorrigeerd. Je moet zeker niet hebben dat er aan onze groengebieden toch weer een agrarische functie wordt gehangen. Verder was er in de commissie vooral waardering voor de visie.♦

Cursus "Vogelherkenning voor beginners"

Ook in 2017 wordt deze cursus weer gegeven op de donderdagavonden: 16 en 30 maart, 13 en 20 april en 11 en 18 mei. We starten om 20.00 uur en eindigen ca 22.15 uur. Op de zaterdagochtenden na een cursusavond is er steeds een excursie die start op de volgende tijden: 08.00 uur (2x), 07.00 uur (2x), 06.00 uur (2x). De locaties worden op de cursusavonden bekend gemaakt. De steeds vroegere start is omdat de vogels naar mate het vroeger licht wordt ook vroeger gaan zingen en foerageren.

Er is nog plaats voor ongeveer 16 deelnemers. Als u mee wilt doen, wacht dan niet te lang met uw aanmelding. Aanmelding kan door overmaking van het cursusgeld: € 60 voor leden en € 75 voor niet-leden, op rekening NL60TRIO 0254 4052 23, t. n.v. Natuur- en Vogelwacht Rotta. ONTVANGST van het cursusgeld betekent INSCHRIJVING. De kosten zijn inclusief cursusmateriaal. De cursus wordt gegeven in Natuurcentrum Het Trefpunt, Hoeksekade 164 in Bergschenhoek. We hebben een eigen parkeerplaats.

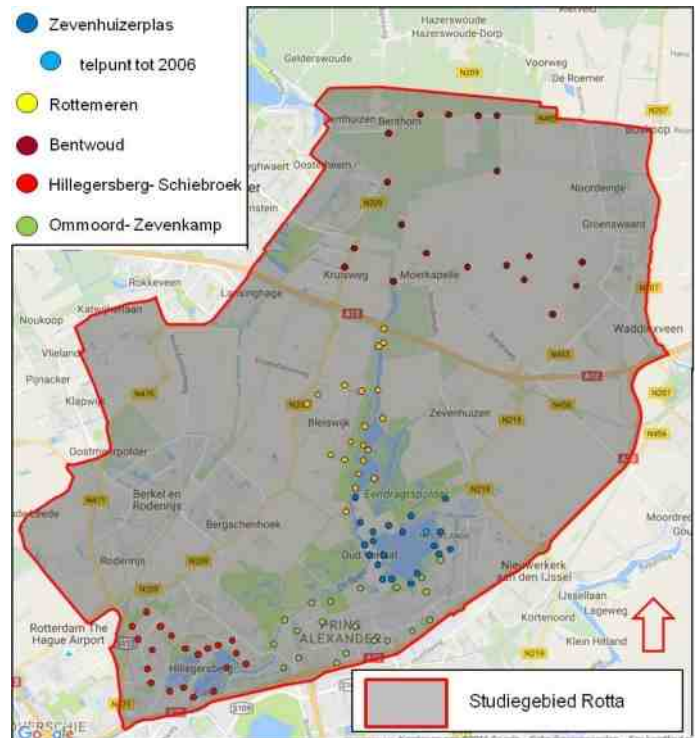
Als je nog vragen hebt, dan kun je altijd bellen: 06-41043562 of stuur een mail naar a.j.deurloo@gmail.com

Rotta Onderzoek - PTT-tellingen

Dick Hoek

Sinds 1978 organiseert SOVON systematische wintervogel-tellingen zoals de Punt Transect Tellingen (PTT). Het doel is, in aanvulling op andere wintervogelprojecten, aantallen en verspreiding vastleggen van algemeen voorkomende wintervogels. In de periode van 15 december tot 1 januari worden jaarlijks vaste routes met 20 telpunten afgelegd, op elk punt worden precies vijf minuten alle waargenomen vogels genoteerd. De laatste jaren schommelt het aantal PTT-routes in Nederland rond de 450, in het werkgebied van Natuur- en Vogelwacht Rotta zijn 5 routes. Er is nog weinig over gepubliceerd, tijd dus om eens wat cijfers te laten zien.

Door Rotta wordt al jaren meegedaan met dit project. Van 1981 tot 2015 is er 81 keer over 5 routes, geteld. Het langstlopende project - 33 jaar - is de PTT-route rond de Zevenhuizerplas. Verdaarvoor werden er al vogels geteld, Rotta-lid Ton Prins (overleden in 2011) heeft in 1959-1966 rondom de Rottemeren regelmatig vogels geteld. Zo was de bonte kraai 50 jaar geleden in ons gebied nog een regelmatige wintergast, terwijl dodaars, krakeend, grote bonte specht en staartmees in die tijd 's winters slechts incidenteel werden gezien. Ook aalscholver, grauwe gans en buizerd waren zeldzame wintergasten en grote Canadese gans, nijlgans en halsbandparkiet zijn nu algemene standvogels, maar alleen bekend als kooivogel of in een collectie.

De vijf PTT-routes in het werkgebied van Natuur- Vogelwacht Rotta

Wat is er mooier dan vogels tellen in zo'n decor! © Dick Hoek

Resultaten

De resultaten van één PTT-telling zeggen niet zo veel, de waarde ligt vooral in het onderkennen van trends op de lange termijn. In de periode 1981-2015 zijn op de PTT-routes in ons werkgebied in totaal 190.125 vogels, verspreid over 120 soorten, geteld. De tien meest getelde soorten in het werkgebied zijn:

smient	28.503	kauw	9.137
kokmeeuw	26.312	spreeuw	8.865
meerkoet	21.486	kuifeend	8.191
wilde eend	20.093	kievit	5.611
grauwe gans	9.281	houtduif	5.490

Overzicht hoogste scores en trends per PTT-route in het Rotta werkgebied

PTT-route	kenmerkend landschap	aantal jaren geteld	periode	talrijkste soort	gem. aantal soorten en trend	gem. aantal vogels en trend
1) Route kleine Zevenhuizerplas	water/landbouw	24	1981-1996 1999-2006	smient	44 +	3.485 +
2) Route grote Zevenhuizerplas	water/bos	9	2007-2015	smient	49 -	3.669 -
Totaal 1 en 2 Zevenhuizerplas	water/bos	33	1981-2015	smient	46 +	3.535 +
Rottemeren	water/bos/ akkerland	14	1999-2012	wilde eend	43 +	1.660 -
Bentwoud	akkerland/stad/ bos	13	2003-2015	wilde eend	41 +	1.559 -
Hillegersberg Schiebroek	stad/water/bos	9	2005-2007 2009-2011 2013-2015	kokmeeuw	44 -	1.566 +
Ommoord Zevenkamp	stad/bos/ grasland	13	2003-2015	grauwe gans	40 stabiel	1.220 +

Watervogels zijn ver in de meerderheid, dit mede doordat drie van de vijf routes rond grotere plassen lopen zoals de Rottemeren, Zevenhuizerplas en Bergse Plassen. Ook speelt een rol dat watervogels meer zichtbaar zijn en gemakkelijk te tellen. Ze zitten (of zwemmen) vaak in grote groepen bij elkaar in open landschap. De meeste watervogels zijn dan ook in de afgelopen 35 jaar in aantal toegenomen, wilde eend en kokmeeuw zijn daarop een duidelijke uitzondering. Soorten als winterkoning, roodborst of heggenmus zijn meer gebonden aan een besloten landschap, nooit in groepen, veel kleiner en daardoor minder zichtbaar.

Wilde eend: neerwaartse trend © Dick Hoek

In die 35 jaar was er slechts één waarneming van een bonte kraai (in 1985). Wel werden er 293 grote Canadese ganzen, 1511 nijlganzen en 211 halsbandparkieten gezien. In grote lijnen volgen de trends in het Rotta-gebied de landelijke: onder andere grauwe gans, grote Canadese gans, nijlgans en kraakeend nemen toe, terwijl wilde eend, kokmeeuw en patrijs in aantal achteruit gaan. Weersomstandigheden en ook incidentele gebeurtenissen zoals 'eendjes voeren' kunnen het resultaat van een telling sterk beïnvloeden. Het aantal waterhoentjes was in de koude, sneeuwrijke decembermaand van 2010 nog nooit zo laag op de Rottemeren (4), Bentwoud (10) en in Ommoord-Zevenkamp (14). Op de route Hillegersberg-Schiebroek werd toen juist een record van 34 waterhoentjes gezien, maar werd hier weer een dieptepunt in het aantal kuifeenden (7) bereikt. Terwijl langs de Rottemeren juist weer een record van 301 kuifeenden werd geteld. Het is aannemelijk dat waterhoentjes zich op sneeuwvrije plekken concentreren en kuifeenden meer gebaat zijn bij ijsvrije plekken.

In de jaren 2007, 2009 en 2010 waren de aantallen stormmeeuwen langs de routes Zevenhuizerplas, Hillegersberg-Schiebroek en vooral Rottemeren uitzonderlijk hoog. In de jaren 2009 en vooral 2010 waren de decembermaanden koud. In 2007 was weliswaar sprake van een 'normale' decembermaand, maar in de dagen tijdens of net vóór de tellingen kwam de temperatuur niet boven het vriespunt. Waarschijnlijk waren daardoor regenwormen, een belangrijke voedselbron voor de stormmeeuwen, in de graslanden onbereikbaar geworden en concentreerden de meeuwen zich op plekken met open water.

Karakteristiek per PTT-route

Per telroute volgt een beknopte beschrijving van de opmerkelijkheden. De namen per route zijn die van onze eigen Rotta-tellers.

Zevenhuizerplas - Cor Noorman en Aria van Ballegoie

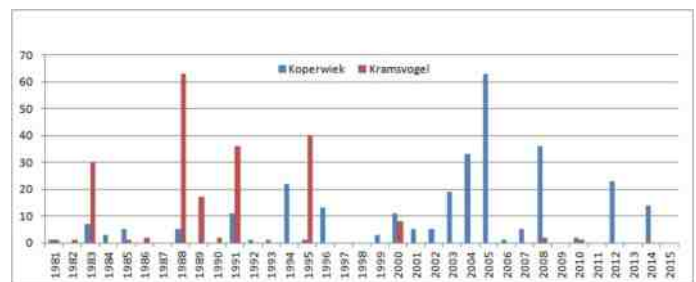
De Zevenhuizerplas is ca 35 meter diep, heeft het grootste wateroppervlak en vriest vrijwel nooit dicht. Met het graven van de

zandwinplas is in 1973 begonnen. Tot 2006 liep de route rond de 'kleine' Zevenhuizerplas. Daarna is de plas uitgebreid, verdween een telpunt onder water en werd een nieuw punt zo dicht mogelijk bij het oorspronkelijke telpunt gemaakt. De smient is met 28.300 de meest getelde soort met gemiddeld 858 vogels per telronde, trend eerste 24 jaar ++, laatste 9 jaar echter negatief. Smienten slapen vaak overdag in grote groepen op het water. Het zijn grazers die 's-nachts op graslanden foerageren. Alleen op de Zevenhuizerplas wordt de grote mantelmeeuw een enkele keer gezien, terwijl deze plas waarschijnlijk te diep is voor kuifeenden die hun voedsel uit het water opduiken.

Smient, sterk aanwezig in Zevenhuizerplas © Dick Hoek

In de loop van 35 jaar blijkt dat de trends van karakteristieke wintervogels als koperwiek en kramsvogel rond de Zevenhuizerplas tegengesteld zijn: kramsvogel neemt af, koperwiek wordt juist meer gezien. Landelijk nemen beide soorten lijsterachtigen af, vanaf 1980 tot 2005 met minder dan 5% per jaar, de laatste tien jaar is de teruggang juist meer dan 5% per jaar. Kramsvogels zijn in de winter in Nederland vooral vogels van open gebied, onder andere graslanden. Pas wanneer er sneeuw ligt en het voedsel onbereikbaar wordt, laten ze zich wat meer in de stad zien. Koperwieken daarentegen foerageren ook in sneeuwloze winters vaak in bosjes (eigen waarneming). Misschien dat dit een verklaring is voor het verschil met de landelijke trend: in de 35 jaar zijn de beplantingen aantrekkelijker als foerageergebied geworden en is de openheid in het landschap afgenomen. Desondanks wordt de laatste tien jaar ook de koperwiek hier steeds minder gezien.

Rottemeren - Rien van der Vorm

Deze PTT-route loopt vanuit de bebouwde kom van Bleiswijk langs de Rottemeren en het Koornmolengat door de Bleiswijkse Zoom. Eén telpunt heeft zicht op de aalscholverkolonie in het Koornmolengat. De vogels arriveren in zachte winters al vanaf december zo blijkt uit de tellingen. Ze zijn in de koudere decembermaanden in 2000-2002, 2007, 2009 en 2010 langs de gehele route gemiddeld schaarser (4) dan in de warmere decembermaanden (38). Opvallend is dat in het Rotta-gebied schaarse wintergasten als nonnetje en grote zaagbek langs deze route het meeste zijn geteld.

De Rottemeren blijken minder geschikt voor smienten (gemiddeld 6 per telronde), het gebied is minder open en het water vriest, vergeleken met de Zevenhuizerplas, relatief snel dicht.

Bentwoud - Rien van der Vorm

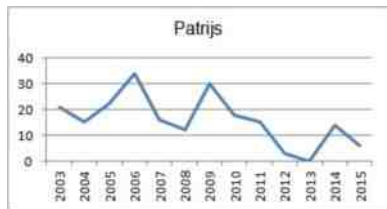
De route loopt door open landschap, grotendeels agrarisch en vaak met een wijds uitzicht. Vanaf verschillende telpunten is er zicht op het nog jonge Bentwoud. De meeste telpunten liggen bij erven met beplanting en bebouwing. Open akkerbouwland is tegenwoordig door de steeds efficiëntere landbouwmethode arm aan voedsel, grote delen daarvan zijn vrijwel zonder vogels. Hoewel de trend negatief is, is dit de enige route waar nog regelmatig patrijzen, alsook steenuilen worden waargenomen. En zijn er veruit de meeste kramsvogels (44), zwarte kraaien (71) en buizerds (14) in ons werkgebied geteld (gemiddelden per telling).

Kuifeend: vooral in ondiepe plassen © Dick Hoek

Teruggang van het aantal patrijzen in het Bentwoud. © Dick Hoek

Hillegersberg en Schiebroek - Dick Hoek

De route loopt rond de Bergse Achterplas en Voorplas via Hillegersberg (groene woonwijk gebouwd in 1920-1950) en door het groene Schiebroek (1960-1970). Hier worden de meeste kauwen (gemiddeld 192, trend +) geteld. Het zijn vrijwel uitsluitend standvogels, die in het stedelijk gebied sterk zijn toegenomen. Ook kuifeend (241) scoort gemiddeld veel hoger dan op de andere routes. Het zijn duikeenden die hun voedsel vrijwel uitsluitend in het water zoeken, zoals zoetwattmosselen, kleine slakken en andere waterdieren. Ze zijn niet echt schuw en minder gebonden aan een open landschap. Halsbandparkieten (gemiddeld 15 per telronde) worden langs deze route het meeste gezien. Het zijn zeer vroege broeders die vaak eind december al rond de nestbomen te vinden zijn. Bijzonder zijn de 52 opvliegende watersnippen uit 2011. Totdat de vorst invalt, overwinteren deze vogels op het Schapeneiland, een drassig en niet toegankelijk schiereilandje langs de Bergse Achterplas. De Bergse Plassen blijken nauwelijks in trek bij de smient (< 1 smient per telronde). Oorzaken: de plassen zijn ondiep, klein, met veel eilandjes, er is meer verstoring is en ze liggen te midden van stedelijk gebied met weinig geschikte foerageerplekken (graslanden) in de buurt.

Ommoord- Zevenkamp - Aria van Ballegoie

De telpunten op deze route liggen in de groene - tussen 1965-1980 gebouwde - wijken Ommoord, Zevenkamp en Terbregge en langs de Rotte waar nog veel grasland aanwezig is. Op deze route zijn verreweg de meeste koolmezen (60) en pimpelmezen (28, beiden gemiddeld per telling, geteld. Ook grauwe gans (trend +) ekster, (trend -) gaai (trend +) scoren op deze route hoog. Grauwe ganzen blijken zich vooral op de graslanden van het Terbregsepark en het Ommoordse veld te concentreren. Het hoge aantal kool- en pimpelmezen (in de winter waarschijnlijk aangevuld door vogels uit het noorden en oosten), houdt verband met het groene karakter van de route en mogelijk door wintervoeding. De trend van de koolmees is licht negatief, van de pimpelmees licht positief.

Tot slot

Wat de toekomst ons zal brengen als het gaat om de vogelstand in de winterperiodes in ons werkgebied, hangt van vele factoren en ontwikkelingen af: Hoe zullen de vogels zich handhaven in ons werkgebied dat een steeds drukker gebied wordt, hoe zullen ze reageren op het verdichten van het landschap en de intensivering van het gebruik? Zullen soorten als patrijs, smient en kramsvogel daardoor verdwijnen? Wat is het effect van het ouder worden van de recreatiebossen? Zullen soorten als grote bonte specht, koolmees en vink hier van profiteren? Wat is de invloed van de klimaatsverandering?

Om een antwoord op deze vragen te krijgen zit er maar één ding op: doorgaan met tellen. Zin om mee te doen? Je hoeft er niet vroeg voor op te staan, pas vanaf een uur na zonsopgang en dat eind december!

Kijk voor de richtlijnen eens op www.sovon.nl. De route rond de Rottemeren is vacant en er is na 2012 niet meer geteld. Ook kan je op de SOVON-site kijken of er nog andere vacante routes in de buurt zijn: <http://portal.sovon.nl/portal/vacant/map/10>. Je kan natuurlijk ook zelf een route samenstellen. ♦

Referenties

- . Noorman Cor & Aad Deurloo, Avifauna van de Zevenhuizerplas Uitgave Natuur- en Vogelwacht Rotta 1986
- . Stadsvogelbalans 2013 Vogelbescherming Nederland www.sovon.nl/stadsvogelbalans_2013.pdf
- . Van Manen W. PTT Nieuwsbrief december 2014. SOVON
- . Van Manen W. PTT Nieuwsbrief december 2013. SOVON
- . Van Manen W. PTT Nieuwsbrief december 2012. SOVON
- . Van Manen W. PTT Nieuwsbrief december 2011. SOVON

Rangers en Kapoentjes zoeken enthousiaste begeleiders

Arend Hoogeveen

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst! Het is een cliché, maar o zo waar. Bij Rotta hebben we het dan over de meisjes en jongens van de Rotta Kapoentjes van 4 t/m 6 jaar en de Rotta Rangers van 7 t/m 12 jaar. De begeleiding van de jeugdgroepen heeft dringend behoefte aan versterking.

Aan het woord zijn Gert Jansen en Carlo Schep, samen met Betsy van Meijgaarden en Ben Huber vormen zij de kerngroep die de Kapoentjes en de Rangers elke keer weer een leerzame en vaak onvergetelijke natuurervaring bezorgen. Ze worden bijgestaan door een enthousiaste groep - de werkbijen - van ongeveer 7 Rotta-vrijwilligers. Lijkt het jou ook wat om met kinderen in de weer te zijn in en met de natuur om ons heen, lees dan vooral dit artikel. Misschien kunnen wij je hiermee over de streep trekken.

Links Gert Jansen en rechts Carlo Schep © Arend Hoogeveen

Onze drive

Gert vertelt dat hij 42 jaar in het basisonderwijs heeft gewerkt. 'De lessen biologie waren altijd mijn favoriet en als het maar even kon ging ik met de kinderen naar buiten voor een praktijkles. Zes jaar geleden ben ik gestopt 'op school' en het jeugdwerk bij Rotta is een prima vervolg om mijn interesse in de natuur en aan de slag zijn met kinderen voort te kunnen zetten.

Carlo is van jongs af aan opgegroeid met de natuur. 'Het was gratis, wisselde steeds van uitstraling en je kon er op je fiets heen! En vroeger bij de scouting heb ik het nodige geleerd wat er zoal in de natuur te beleven is. Vanaf mijn 19e jaar heb ik als zeeman over de wereldzeeën heeft gezwoven. Ik vond het altijd fascinerend als er - ergens op de grote oceaan - een vogeltje doodmoe op het dek landde om even bij te komen van waarschijnlijk een misrekening in zijn vliegroute. Dat soort momenten zetten mij dan weer aan om me te verdiepen in bijvoorbeeld de vogeltrek. Ik herinner me ook nog goed onze vakanties: altijd op zoek naar rustpunten in het landschap en natuurwandelingen stonden (en staan nog) steeds op ons programma'. Vijf jaar geleden kwam ik bij een evenement op het Land van Belofte in contact met Rotta. Ik hoefde niet lang na te denken, eerst actief bij de natuurwerkgroep op donderdag en ook de vogelherkenningscursus heb ik gelijk geboekt. Alweer een paar jaar draai ik mee in de jeugdgroep.

'Het leukst om met de kinderen op pad te gaan is hun leergierigheid, enthousiasme, spontaniteit en onbevagenheid te ervaren', zeggen beiden. Gert: 'Je leert zelf nog een hoop van de wijze waarop kinderen ongecompliceerd en 'recht voor z'n raap' met

elkaar omgaan. We vinden het een feestje als we het voor elkaar krijgen om de kinderen zelf te laten ontdekken wat er bloeit, kruipt, zwemt, drijft en vliegt rondom het Trefpunt. De kunst is om ze zo te prikkelen dat ze zelf aan de slag gaan: per definitie geen schoolse benadering, spelenderwijs worden de kinderen uitgedaagd wijs te worden en die wijsheid ook met de anderen te delen'. Carlo: 'Het is geen wedstrijd wie bijvoorbeeld de meeste kastanjes heeft gevonden of als eerste een duizendpoot in het potje heeft. Het geeft me een enorme kick als ik merk dat bij kinderen die al wat langer meelopen, hun kennis groeit en die dan weer spontaan aan hun vriendje of vriendinnetje doorgeven. Je staat soms verbaasd hoeveel sommigen al weten. Als je vraagt hoe ze aan die kennis komen, krijg je als antwoord dat ze het op internet hebben gevonden of ze zeggen met een stalen gezicht 'ik word later bioloog!'. Een aantal kinderen heeft standaard al een verrekijker en zoekkaart in de rugzak: hoe lang duurt het nog dat ze met een tablet of smartphone in het veld lopen.....! Op zich een prima idee zolang het aanvullend is, bijvoorbeeld het laten horen van vogelgeluiden heeft een toegevoegde waarde'.

Gert: 'Voor de Rangers - jongens en meisjes in de leeftijd van 7 tot 12 jaar - hebben we zo'n elf excursies per jaar met steeds een ander thema: een bonte mix van weetjes, doe-dingen en creatief bezig zijn, zoals bijvoorbeeld *Beleef de lente*, *Slootjes-excursie*, *Natuur om van te smullen*, *Nestkastjes maken* en ga zo maar door. De slootjesexcursie scoort altijd hoog.

(Carlo: 'stiekem wachten we er op dat een van de kinderen proefondervindelijk ontdekt hoe diep de sloot echt is'). Maar de absolute topper is het pluizen van braakballen van uilen. Sommigen vinden het eerst vies en dat het stinkt en durven zelfs niet te kijken. Maar door hun nieuwsgierigheid te prikkelen en de aanstekelijke reacties van de kinderen die al aan het pluizen zijn, zitten ze na verloop van tijd toch allemaal geconcentreerd de botjes en andere resten van vooral muizen uit de ballen te pulken: 100% score en iedereen krijgt als beloning een *Pluizendiploma*. Naast beleving is dit toch vooral ook leren'.

Carlo: 'In oktober van dit jaar hadden we het thema *Verrassende en leuke opdrachten*. Een van de opdrachten was een zogenaamde 'voeldoos'. Een meisje vond het heel erg eng om met de handen in de doos te gaan en het dan ook absoluut weigerde, ze was zeer stellig. Maar toch, met wat extra aandacht en te prikkelen wat ze allemaal zou missen, heeft ze zichzelf uiteindelijk - en met heel veel trots - overwonnen. Hier doe je het dus voor'.

Gert: 'De Kapoentjes - jongens en meisjes van 4 tot 6 jaar - struinen ieder kwartaal op een woensdagmiddag lekker in de natuur rondom het Natuurcentrum Trefpunt. Elk kapoentje komt met zijn of haar vader, moeder, opa of oma. Dat je als (groot) ouder hier ook nog wat kunt leren, blijkt wel uit een reactie van een opa, die zei geen idee te hebben dat er zoveel verschillende soorten paddenstoelen zijn'. Carlo merkt op dat hij na afloop van een van de ouders een reactie had gekregen, dat haar zoon weliswaar doodmoe was thuisgekomen, maar direct vroeg wanneer hij weer bij Rotta de natuur in mocht, mooi toch'.

Wat kun je verwachten

Ben je inmiddels net zo enthousiast geworden als Gert en Carlo en lijkt het jou ook wat om als begeleider van 'onze jeugd' aan de slag te gaan, wat betekent dat dan qua tijdsbesteding.

Zo'n elf keer per jaar - één zaterdag per maand - is er voor de Rangers een natuuractiviteit, maximaal 20 kinderen per groep en we hebben een morgengroep van 10.00-12.00 uur en een middaggroep van 13.30-15.30 uur, in de zomermaanden alleen 's-middags. Elke groep heeft twee begeleiders en voor de doe-dingen wordt er meestal in groepjes van ongeveer 10 kinderen gewerkt. Over het gehele jaar hebben we zo'n 300 Rangers, de meeste kinderen komen vaker, maar iedereen kan meedoen, lid of geen lid van Rotta.

De Kapoentjes komen één keer per kwartaal op woensdagmiddag van 13.30-15.00 uur in het Trefpunt bijeen om samen van de natuur te genieten. De groepen zijn wat kleiner dan bij de Rangers en elk Kapoentje wordt vergezeld door een (groot)ouder of volwassen begeleider. Over het gehele jaar doen er zo'n 55 Kapoentjes mee.

De activiteiten beginnen met een dia-presentatie op het grote scherm in het Trefpunt over wat we die dag gaan doen. Daarna gaan we meestal 'het veld in', maar bijvoorbeeld voor het uilenballen pluizen en nestkastjes maken blijven we in of bij het Trefpunt. En voor de Kapoentjes is de wilgwam op het veldje aan de overkant van de Hoeksekade een echt thuishonk.

We zijn geen vergaderclub, 1 x per jaar komt het team bij elkaar om het jaarprogramma op te stellen. De voorbereidingen van een thema kost wel wat tijd, maar is beperkt. Je kunt het meestal alleen doen en op het moment dat het jou uitkomt.

De begeleiding in de praktijk

Met name de Rangers vormen een hele diverse groep. Jongens van 12 jaar gedragen zich, leren en reageren bijvoorbeeld anders dan meisjes van 7 jaar. Daarbij heb je kinderen die altijd vooraan staan en luidruchtig aanwezig, maar ook die stilletjes hun dingetjes

doen. Er zijn heel leergierige kinderen ('die alles al weten'), maar het kind dat voor het eerst komt en nog helemaal 'groen' is, moet zich ook thuis voelen in de groep. Ieder kind leert op zijn eigen manier en sommige kinderen hebben een (medische) beperking. Bij de Kapoentjes is het leeftijdsverschil minder groot en ook is er bij ieder kind altijd een (groot)ouder. Kortom, een uitdaging om het alle kinderen - in groepsverband - naar de zin te maken.

We verwachten dat je als begeleider (met z'n tweeën) zelfstandig een (sub)groepje kunt begeleiden. Het belangrijkste is dat je het zelf ook leuk vindt om de natuur te ontdekken en dat ook uitstraalt: een spontane '**bingo.....!**' als je bijvoorbeeld een bijzondere paddenstoel hebt gevonden, werkt aanstekelijk op de kinderen. Je hoeft geen psycholoog te zijn, maar enig gevoel voor verhoudingen en oog voor het gedrag van kinderen (ook die met een 'rugzakje') is wel zo handig: de kunst is om het ieder kind naar de zin te maken en de groepjes zo samen te stellen dat ze aan elkaar gewaagd zijn en elkaar stimuleren. Uitgangspunt is altijd dat het kind zich op haar gemak voelt en na afloop een spannend verhaal kan vertellen over de belevenissen in de natuur zo dicht bij huis!

Tot slot

Gert en Carlo: 'Als je, nu je dit hebt gelezen hebt, nog enthousiaster bent geworden over wat Rotta voor heeft met 'de jeugd en onze toekomst', meld je dan aan. Dat kan via het email-adres rotta.jeugd@gmail.com, maar je kunt ons ook bellen (Gert 010-511 57 20 en Carlo 06-27465487) of kom eens langs op een zaterdag (zie de agenda op de [www.rotta-natuur](http://www.rotta-natuur.nl) of in Aves Visum). En vanzelfsprekend ook als je nog vragen hebt. En oh ja, als je nog niet kaal bent of de kleur van je haar anders is dan grijs, dan zijn we helemaal in onze nopjes!' ♦

Rangers, Kapoentjes en begeleiders actief in 't veld © diversen

In en om het Trefpunt

Ledenavond op 27 september - Vogelen in de Eendragtspolder

Dick Hoek en Garry Bakker hielden een boeiende lezing over de vogelstand in de Eendragtspolder. Dick voert al vele jaren daar de zogenaamde Sovon-tellingen uit, waarbij hij volgens een standaardmethode het voorkomen en broedgedrag van vogels telt. Deze Sovon-tellingen worden landelijk in zo'n 2000 (natuur-)gebiedjes door vrijwilligers uitgevoerd. Mede met de resultaten van deze tellingen worden conclusies getrokken hoe het staat met de stand van de verschillende soorten vogels in Nederland, Rotta levert hieraan dus ook een waardevolle bijdrage. Garry zoomde vooral in op het gebied waar de roeibaan in ligt, en dan met name op de situatie in 2015 (vóór de peilopzet ten behoeve van de WK Roeien in augustus 2016). In 2015 waren de onderwatereilanden in dat deel van de waterberging een waar walhalla voor wel zo'n 36 soorten broedvogels, een kolonie van ongeveer 1000 kokmeeuwen en ontelbare nesten en broedterritoria. De vogels kunnen ongestoord hun gang gaan, er komen geen mensen en honden op de eilandjes. Garry hield een pleidooi om de dynamiek in dit gebied te bestendigen en hoopt dan ook dat het beheer gericht blijft op de instandhouding van bedreigde broedvogels. Dick en Garry omlijstten hun verhaal met prachtige beelden van zowel de 'dagelijkse' vogels als ook van de meer bijzondere soorten die in het gebied voorkomen: een indrukwekkende en educatieve avond.

Dick Hoek (rechts) en Garry Bakker super (ver)vertellers © Arend Hoogeveen

Bezoek College B&W Zuidplas op dinsdag 4 oktober

Het (royale) Rotta- ontvangstcomité raakte al heel snel met de leden van de het College van de gemeente Zuidplas in gesprek. Op wethouder Muller na, mochten we burgemeester de heer Kats, de wethouders mevrouw Vroegop en de heren Hordijk en Van Woudenberg, en de gemeentesecretaris mevrouw Bos verwelkomen. Na de welkomstwoorden van Hans Sanders en een nadere kennismaking presenteerde Ad Somers waar Rotta voor staat en mee bezig is. Alle werkgroepen kwamen daarbij in beeld. Dat leidde al snel tot de vraag of we ook wat voor scholen zouden kunnen betekenen. Eigenlijk dezelfde vraag die ooit door een wethouder van Lansingerland aan ons werd gesteld. Gert Jansen maakte duidelijk dat we graag voor en met kinderen aan de gang gaan, maar dat onze capaciteit grenzen kent.

In een korte pauze heeft Hans Sanders het rapport *Flora Inventarisatie Eendragtspolder 2013* van Dick Hoek en Anton Roeloffzen aan burgemeester Kats aangeboden. Daarna liet Arend Hoogeveen zijn presentatie zien met vooral aandacht voor 'onze' pareltjes in Zuidplas: de noordoever van de Zevenhuizerplas, het Koornmolengat, de Eendragtspolder en het Nessebos. Vooral de

laatste twee leverden reacties op omdat daarbij het hondenbeleid aan de orde kwam in de Eendragtspolder en de eventuele komst van een geitenboerderij in het Nessebos. We hebben duidelijk gemaakt wat ons standpunt is in beide zaken en ook suggesties aangereikt om tot een bruikbare oplossing te komen. Het college heeft uiteraard eigen ideeën over beide onderwerpen, maar misschien hebben we toch bereikt dat er wat gaat bewegen in de standpunten. Ter afsluiting hebben we nog even een rondje gemaakt over ons terrein en daarbij ons tuinhuis laten zien met de mededeling dat het gebouwtje te huur is, mocht het College ooit op een 'geheime locatie' bij elkaar willen komen.

B&W Zuidplas aandachtig luisterend. © Arend Hoogeveen

Bezoek Hoogheemraad op donderdag 20 oktober

Het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard (HHSK) heeft het in ons werkgebied voor het zeggen als het om oppervlaktewater gaat. Het college van dijkgraaf en hoogheemraden vormt het dagelijks bestuur, de dijkgraaf is voorzitter. Agnes van Zoelen is één van de hoogheemraden van het HHSK en heeft onder andere de waterkwaliteit in haar portefeuille, vanmiddag was zij op bezoek bij onze vereniging. Nadat Ad Somers de 'Rotta magic circle' weer enthousiast had gepresenteerd, legde ons lid Cees van der Burg in heldere taal uit wat wij als Rotta verwachten van het HHSK als het gaat om de kwaliteit van het oppervlaktewater in ons gebied. Kort gezegd 'kinderen moeten weer veilig in het water kunnen vallen!' Er ontspan zich een levende discussie, waarbij voor iedereen duidelijk is dat de chemische en ecologische waterkwaliteit uiterlijk in 2027 aan de Europese normen (Kaderrichtlijn Water) moet voldoen, een hele opgave. Op grond van de beleidsstudie 'Effectiever beleid, meer waterkwaliteit'

Hoogheemraad Agnes van Zoelen (geheel links) in discussie met Cees van der Burg en Ad Somers. © Arend Hoogeveen

gaat het HHSK hier mee aan de slag. Dat is geen sinecure, niet alleen omdat er vanuit de kassenteelt nogal wat residuen gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater terechtkomen, maar ook door verontreinigd kwelwater uit de diepere grondlagen. Mevrouw Van Zoelen gaf aan dat zij al intensief met de telers in gesprek is om afspraken te maken over het lozen van verontreinigd water, kern hierbij is het geven van voorlichting. Cees gaf aan dat een gericht beleid op biologische landbouw ook voor deze problematiek bijzonder effectief is.

Ledenavond op 25 oktober - Eendragtspolder

Voor de pauze gaf Wouter Aarts van Groenservice Zuid-Holland een presentatie over het deel van de Eendragtspolder waar de waterberging, met de roeibaan, is aangelegd. Wouter nam de aanwezige leden mee vanaf de tekentafel waarop de plannen zijn bedacht en op papier zijn gezet. In de eerste plaats is het gebied bestemd voor het bergen van overtollig water uit de Rotte. Bij een calamiteit kan tijdelijk vanuit de Rotte in ongeveer 55 uur (1200 m³ per minuut) maximaal 4 miljoen m³ water in dit omdijkte gebied worden geborgen. De tweede functie van dit gebied is (actieve) recreatie en verblijf in de groene ruimte, de roeibaan is hier het meest zichtbare van. Het gevolg van deze keuzes is, dat het gebied zich heeft ontwikkeld tot een interessant natuurgebied, met name als broed- en/of verblijfplaats van weide- en watervogels. Vervolgens passeerden de werkzaamheden tijdens de uitvoering de revue en schetste Wouter een beeld van het groen- en waterbeheer in dit gebied. Destijds was afgesproken dat het karakteristieke beeld van een open polder behouden moest blijven. Het beheer is hier dan ook op afgestemd. Regelmatig wordt het beheer afgestemd met Rotta en is bijvoorbeeld de peilopzet van het water in de roeibaan voor de roeiwedstrijden in augustus van dit jaar, vóór met Rotta besproken.

Wouter Aarts vertelt over de waterberging. © Ad Somers

Liesbeth de Frel, een betrokken inwoner van Zevenhuizen, schetste na de pauze de ontwikkelingen en de voortgang van het langs de Hennipsloot gelegen 9 hectare poldergebied. Dat gebied wordt ingericht als recreatiegebied en is inmiddels bekend als Hennipgaarde. De plannen hiervoor heeft het Recreatieschap ontwikkeld met bewoners in Zevenhuizen en ook Rotta is hierbij actief betrokken. Het gebied wordt naar verwachting in september 2017 opgeleverd en is zowel voor natuurliefhebbers als voor actieve recreanten en kinderen aantrekkelijk. En ook krijgt het een educatieve functie op het gebied van duurzaamheid, biodiversiteit en teelt van biologische oergranen. Een deel van dit gebied wordt ingericht als speel- en beweegpolder en 's-winters wordt een deel van de parkeerplaats onder een laagje water gezet zodat er al bij lichte vorst kan worden geschaatst. In de aan te leggen boomgaard

wordt het goed toeven en kan in de oogsttijd het fruit worden geplukt. Op het noordelijke deel van de Hennipgaarde is het de bedoeling om daar enkele soorten oergraan op biologische wijze te verbouwen en worden daar een paddenpoel en pluktuinen gerealiseerd, terwijl op de scheiding van de grote parkeerplaats en de andere delen van de Hennipgaarde een wilgengriend wordt aangelegd. Al met al een aantrekkelijk gebied met diverse recreatieve mogelijkheden, waarbij het aanzicht als polderland en de natuur(ontwikkeling) geen geweld worden aangedaan.

Liesbeth de Frel presenteert de Hennipgaarde. © Ad Somers

Terugkombijeenkomst BMP-cursus op donderdag 27 oktober

Nu de BMP (Broedvogel Monitoring Project)-tellingen er op zitten en de meeste cursisten hun inventarisaties ingediend hebben op de Sovon-site, was er voor hen een terugbijeenkomst georganiseerd om vragen te beantwoorden en onduidelijkheden op te lossen. De meeste cursisten hadden de inventarisaties op papier gedaan, drie hadden de app gebruikt en waren daar zeer tevreden over. Opvallende uitkomsten: in de Wiebertjes heeft een koekoek gebroed, de zilverreiger is geen broedvogel in ons gebied en de steltkluut had onwaarneembaar gebroed in het moeras in de Groenzoom. Er waren ook nog twee nieuwe (potentiële) tellers. Zij hoorden met tuitende oren de ervaringen aan en kunnen niet wachten om volgend jaar als BMP-teller aan de slag te gaan en hebben zich ingeschreven voor onze vogelherkenningscursus. Tot slot een fantastisch scrabblewoord: Glanshaverhooiland, binnenkort te bewonderen in de Groenzoom.

Nacht van de Nachtwandeling en Nachtvlinders op zaterdag 29 oktober

Wat was het een schitterende avond, een wolkenloze hemel waarbij we tussen de bomen al snel het steelpannetje (van de Grote Beer) en de Poolster ontdekten. De ervaring hoe de aarde t.o.v. de sterren draait is even loskomen van onze dagelijkse werkelijkheid. Op de wandeling achter het Trefpunt langs en over de Golfbaan werd sporadisch een vogel gehoord. De bosuil of de koperwiek werden verwacht, maar die genoten blijkbaar elders van deze mooie nacht. Op heuvel B werd goed duidelijk hoeveel licht er verspild wordt en de koeien van boer Pieter lieten door boegeroep duidelijk merken er niet blij mee te zijn. Verder was het een fantastische avondwandeling met windstil weer. Bij terugkomst bij het Tref(licht)punt konden de 12 deelnemers nog even bij Aria meegenieten van de 'magere' oogst van slechts 5 nachtvlinders.

Ledenavond 22 november - Landschapbeheer met inzet van schapen

Martin Oosthoek, een bevlogen schaaphoeder uit Lansingerland, hield een boeiende lezing hoe hij - ten behoeve van de ontwikkeling van natuurwaarden - op professionele wijze schapen hoedt in en buiten ons werkgebied. Zijn credo is: een moderne schaapherder is een aannemer die natuurwaarden produceert! Martin heeft zelf zo'n 1400 Kempische heideschapen, verdeeld over 7 kuddes, daarnaast huurt hij nog ongeveer 800 schapen in van derden. De Kempische heideschaap vreet in ongeveer 8 uur haar

Martin Oosthoek onderweg met zijn kudde. © Henk Riswick

pens vol en gaat dan rusten, voordeel hiervan is dat dit overeenkomt met de werktijden van de herder! Een begrazingsplan wordt altijd afgestemd op de vooraf opgestelde natuur- en/of recreatiedoelen voor het betreffende gebied. Dit luistert zeer nauw en wordt onderbouwd met een lange termijnplanning en gedetailleerde jaarplanningen. De uitvoering vindt plaats met professionele herders, gezonde (tegen Q-koorts ingeënte) schapen en goede honden (border collies). Gedurende het project en achteraf worden de resultaten gemonitord en de natuurontwikkelingen gevolgd. Schapen vinden snelgroeïende grassen het lekkerst, maar ook de reuzenberenklauw vreten ze met 'huid en haar' op. Brandnetels vinden ze aantrekkelijk als de steeltjes al wat bruin worden en in droge zomers laten ze ook distels niet staan. Die bijten ze dan eerst bij de grond af en vreten vervolgens de stengels van onder naar boven op, zodat ze geen last hebben van de stekels. Het verplaatsen van de kuddes van het ene naar het andere gebied gaat meestal lopend over de openbare weg, zelfs over de Van Brienenoordbrug. Per uur kunnen ze een afstand van 6 kilometer afleggen, waarbij de herder en de honden voortdurend alert zijn om te voorkomen dat ze onderweg (moes)tuintjes leegvreten. Martin eindigde deze boeiende avond met de mededeling dat hij goede hoop heeft om, samen met Natuurmonumenten, in de loop van het volgende jaar een schapenboerderij annex bezoekerscentrum te openen in de polder Schieveen in de groene noordrand van Rotterdam. ♦

Rotta Rangers - Verrassende en leuke herfstopdrachten

Gert Jansen

Op zaterdag 29 oktober hadden zich 24 Rangers aangemeld voor 'de verrassende en leuke natuuroopdrachten'. Het was een mooie herfstdag met – wat later – een lekker zonnetje. De Rangers werden in kleine groepjes langs een 3-tal verschillende natuuroopdrachten geleid.

Onder leiding van Sjaak Gouweleeuw hebben de kinderen schitterende creaties gemaakt met meegebracht herfstmateriaal. De foto's via spreken voor zich. Ook voor de (bege)leiding was het aan de picknicktafels hard werken. Na drie kwartier was het: 'Is het nou al tijd'? Zeker voor herhaling vatbaar!

Bij Carlo was 'het blind voelen' belangrijk. Hij had een voeldoos gemaakt, beplakt met allerlei vogelplaatjes en met natuurlijk 2 gaten erin om je handen doorheen te wurmen. 'Herfst-dingetjes', zoals een kastanje en een hazelnootje, zaten erin. Maar wat

hebben suikerklontjes en waxinelichtjes met de natuur te maken? Gelukkig brandden de waxinelichtjes niet en na de eerste ronde waren de suikerklontjes 'verdwenen'! Wie weet daar iets van? De voeldoos gaan we ongetwijfeld ook weer vaker inzetten.

Lekker knutselen met herfstmateriaal © Carlo Schep

Bij Ben werd de derde opdracht gedaan. Hij had vijf zoekopdrachten gemaakt en met meerkeuzeantwoorden kon het goede antwoord omcirkeld worden. Maar daar kwam niet zo veel van terecht. Dat lag niet aan Ben, maar aan de vele soorten paddenstoelen in de tuin van het Trefpunt. Bij de voorbereiding hadden we al genoten van dit paddenstoelen paradijs. Ben heeft als inleiding de Rangers van alles verteld over zwammen, onze Rangers zijn inmiddels al een beetje paddenstoelenexpert geworden. Eind september stonden 'Paddenstoelen' centraal, maar er was toen bijna niets te vinden: de natuur heeft geen vaste kalender!

In onze voortuin staan enkele (witte?) paardenkastanjabomen. Sommigen lijden aan de kastanje(bloedings)ziekte. De schors scheurt en laat los. Volgens Ben dreigt er nog een gevaar. In het gras staan verschillende bundeltjes van de sombere honingzwam. Waarschijnlijk zit er in het grasveld een enorme vlok van deze zwammensoort in de grond. Sommige paddenstoelen leven 'als goede burens' samen. Maar er zijn er ook die ten aanval trekken, zoals bijvoorbeeld deze honingzwam, we noemen dat een parasiet. De vraag is hoe lang de kastanjabomen er nog staan.

Zelfportret van...? © Carlo Schep

Op het houtsnipperspad mocht je niet lopen. Het pad was 'bezaaid' met inktzwammen en nog veel meer soorten paddenstoelen. Kom eens langs in het Trefpunt aan de Hoeksekade, dat kan op donderdag tussen 10.00 uur en 16.00 uur en op zaterdag tussen 12.00 uur en 16.00 uur. De geplande speurtocht bewaren we wel voor een volgende ronde. Iedereen, die meegewerkt heeft aan deze geslaagde natuuractiviteit: hartelijk bedankt! ♦

Een Rotta-er verhaalt over een persoonlijke ervaring in de natuur en wat dat bij hem of haar heeft losgemaakt. Aan het eind draagt hij of zij de fakkel over aan een andere Rotta-er die ons in de volgende Aves Visum zijn of haar (natuur)roerselen mee laat beleven.

Fakkeldrager Ina Meijer verhaalt . . .

Nadat mijn buurman André Gouw de fakkel over mijn heg heeft gegooid, ben ik mij gaan verdiepen in mijn natuurbeleving. Wanneer begon dat eigenlijk? Als kind woonde ik tweehoog boven, maar gelukkig aan de buitenkant van Schiedam. Achter ons huis waren alleen nog maar weilanden (nu de Spaanse Polder) waar we konden spelen. In de vele slootjes vingen we kikkers en bloedzuigers die we op onze benen plakten, hoe ik dat leuk heb kunnen vinden is me een raadsel. Op mooie dagen gingen de moeders met kinderen uit de straat de hele dag bij de haventjes zitten, waar we ons best vermaakten in het water. Toen ik zes jaar was verhuisden we naar een flat, vlak naast een begraafplaats. Met de kinderen uit de buurt kropen we onder het hek door en verzamelden afvalbloemen en maakten we achter de struiken op een stil plekje onze eigen tuintjes.

Nu ik terug kijk kun je dus wel zeggen dat hier mijn plezier om in de tuin te werken begon. In die tijd huurde mijn vader een volkstuin, ik vond het altijd leuk om mee te helpen. Minder leuk vond ik het dat je de hele zomer bonen, snijbiet en bietjes te eten kreeg. Maar de ellende was nog niet voorbij, want daarna moest je helpen om de groenten in weckpotten te krijgen. En in de winter kreeg je het weer op je bord, het was er vaak niet beter van geworden. Toen al hadden we een biologische volkstuin, mijn vader kocht één maal per jaar een vrachtwagen vol paardenpoep en verkocht dat per kruiwagen aan andere volkstuinders. Ook had hij in een hokje een ton gemaakt, waar wij in noodgeval moesten plassen en poepen, de inhoud van die ton werd ook over de tuin verspreid. Het is een wonder dat we gezond groot zijn geworden. Daarna verhuisden we weer naar een modernere flat, vierhoog in een nieuwbouwwijk zonder veel groen. Maar de broer van mijn moeder was opzichter van het toen aan te leggen Beatrixpark. Daar mocht nog niemand komen, maar hij liet ons alles zien en dat was wel erg leuk.

Sint-Jansvlinder in de tuin van het Trefpunt. © Ina Meijer

Maar het echte tuinieren begon toen wij in 1968 een huis kochten in Bergschenhoek, Elk jaar kon ik nu mijn tuin verder ontwikkelen, mijn stijl was toen al natuurlijk, wat mijn vorige burens rommelig en de huidige soms een oerwoud vinden. Maar ze geven wel toe, dat zij zomers heel erg genieten van alle kleuren in mijn tuin. Met een

vriendin heb ik India, Nepal en Afrika bezocht, in Nepal was ik erg onder de indruk van de vele soorten vlinders. Verleden jaar won ik bij *Groei en Bloei* de derde prijs voor de mooiste voortuin van de wijk. Ook mijn oudste zoon vond, toen hij 10 jaar was, werken in de tuin leuk! Op een dag toen wij weg moesten, vroeg hij of hij de tuin mocht opknappen. Ik dacht dat hij het onkruid zou wieden, maar toen wij thuis kwamen was **alles** uit het perk getrokken, want hij vond de indeling niet leuk. Bij beide zonen ziet hun tuin er nu uit als een straat met alleen stenen. Wij konden dit niet aanzien en bij de één hebben we er wat stenen uitgehaald en er vier wilgenstekken van het land aan de Boterdorpseweg ingezet, na twee jaar waren het al mooie knotwilgjes. Nu is hij verhuisd naar een huis met een mooie grote tuin vol bloemen en planten, en heeft hij uiteindelijk toch plezier in het tuinieren gekregen. De andere zoon is nog niet zover, daar trekken we alleen het onkruid tussen de tegels uit.

Toen Ad Somers vertelde dat hij aan de Hoeksekade aan het werk was voor natuurvereniging Rotta, ben ik er eens gaan kijken en hoorde ik wat ze zoal deden. Dat leek mij ook wel wat, want ik was net gestopt met mijn andere vrijwilligerswerk. Jan Noppers onderhield de tuin en kon wel hulp gebruiken. Ik heb aangegeven dat ik wel wilde, dus doe ik dit nu met veel plezier samen met Jan en Karin Goosen. Ik vind het elk voorjaar weer spannend of de bollen in de tuin aan de voorkant bij het Trefpunt wel opkomen of dat ze weer opgegeten zijn door de muizen, zoals het eerste jaar toen er ongeveer 1000 geplant waren en er maar 100 het licht zagen. Verleden jaar waren er niet veel bollen opgegeten en konden we genieten van de sneeuwklonnes, narcissen, crocussen, tulpen, blauwe druifjes en boshyacinten. Zomers kan ik echt genieten van de bloeiende bloemen en ook van de bijen en vlinders die daar op af komen. Deze zomer heb ik voor het eerst, buiten de geijkte vlinders, een oranjetipje en vier blauwtjes gezien. Aria heeft zelfs een kolibrievlinder waargenomen in de tuin bij het tuinhuis. De zomer heeft dit jaar erg lang geduurd, begin november stond zelfs de Cosmea nog volop in bloei en had de stokroos nog zeven bloeiende bloemen. De herfst begon dit jaar erg warm en droog waardoor de paddenstoelen erg laat waren. Maar op de laatste dagen van oktober, na enige regenbuien, stonden er ineens ontzettend veel en hele mooie op de paden waar we in het voorjaar haksel uit het Bergse Bos uitgestrooid hadden. En we konden voor het eerst genieten van nieuwe soorten zoals de oesterzwam op een oude boomstronk. Ondanks één zieke kastanjeboom, lagen er ook dit jaar veel kastanjes op het gras en waren er voor de Rangers genoeg om op te rapen en verrassende dingen van te maken. De winter brengt rust voor de planten, maar niet voor degene die in het volgende voorjaar weer netjes wil hebben. Voor het zware snoeiwerk kan ik altijd een beroep doen op natuurwerkgroep. Naast het tuinonderhoud vind ik het leuk om in het voorjaar een tuinplantenruilbeurs te organiseren op het erf van het Trefpunt en de bezoekers te informeren om hun tuin bij- en vlindervriendelijk aan te leggen. Ook als gastvrouw op de zaterdag laat ik graag de tuin zien en vertel er met veel plezier over. Sinds kort is er in het Trefpunt op woensdagmorgen en maandagavond een bloemschikcursus waar ik aan meedoe.

Op de cursus bloemschikken maak je steeds je eigen tuintje!

Al met al ben ik blij dat Ad mij het Trefpunt heeft laten zien, en ik hoop dat ik samen met alle anderen en het roodborstje die elke week even komt kijken of ik het wel goed doe, volgend seizoen weer mogen genieten van deze natuurbeleving.

De fakkel draag ik over aan Coby Breugem en ben benieuwd naar haar groene belevenissen. ♦

Rotta Kapoentjes - weer een feestje!

Gert Jansen

Op woensdagmiddag 16 november was het weer gezellig druk met 19 Kapoentjes en 15 begeleiders. Samen hebben we in het Trefpunt wat gepraat over de herfst. Op het scherm was een mooie herfst-vertelplaat te zien en ook verschillende dia's met paddenstoelen. Naast 'de grote paddenstoel - rood met witte stippen' heb je ze in alle soorten en maten.

Deze groep Kapoentjes weet nu ook dat er geweizwammetjes bestaan en niet te vergeten elfenbankjes. Trilzwammen zijn best wel vies en heksenboter ziet er ook niet zo fris uit. Als afsluiting zagen we hoe - hééééél snel - paddenstoelen uit de grond komen. Voor het kleuterliedje 'Paddenstoelen in het bos' was helaas geen tijd meer.

Er lag van alles klaar liggen om binnen aan de slag te gaan, MAAR...we konden heerlijk naar buiten. Carlo, Ben en Gert hebben alle drie een groep Kapoentjes en begeleiders mee de natuur in genomen. De kinderen namen een loepje en een spiegelgeltje mee. Met een spiegelgeltje kun je onder de hoed van een paddenstoel kijken: is het een zwam met hele dunne plaatjes of met kleine gaatjes. 'En daar komen de sporen uit', wist één van de kids te vertellen. We 'struikelden' niet over de paddenstoelen, maar met zulke super-speurders werd zelfs het 'piep poepie' kleinste paddenstoeltje ontdekt. Veel paddenstoelen waren bruin en hadden een mooie camouflagekleur.

Het leuke van zo'n groep kleuters en (groot)ouders is, dat je als gids aan beide 'doelgroepen' wat kwijt kunt. Uiteraard krijgen de kinderen de meeste aandacht. Het lijkt alsof er in deze periode van het jaar in de natuur niets te zien is, maar als je goed zoekt, bijvoorbeeld onder blokken hout, dan vind je van alles.

In de tuin van het Trefpunt is lang geleden een dikke boom omgezaagd, een klein stukje van de stam staat er nog. Deze stronk is compleet veroverd door verschillende soorten paddenstoelen, zoals de tondelzwam. Op de stronk staat een klomp - zo'n houten schoen - die al behoorlijk verteerd is, overal zie je fijne witte schimmels. In die halfvergane klomp zaten allerlei kleine beestjes verstopt, zoals pissebedden, naaktslakjes en duizendpoten. Verderop in de tuin zijn de aangevreten rozenbottels het bewijs dat vogels ze heerlijk vinden. Zo kun je wat vertellen over vogels, die hier blijven en trekvogels die onderweg zijn naar warme streken. Het groepje van Carlo heeft ook een witte schimmel gezien, maar dat was een echt wit paard (zonder sinterklaas). Dat moest volgens hen Amerigo zijn. Hij was hier tijdelijk in een paardenhotel en had net een schoonheidsbad in de modder genomen. De Poetspiet moest ervoor zorgen, dat zijn vacht weer super zou gaan stralen; tsja.....

Wat zit er op die halfvergane klomp? © Lisette Boonekamp

Twee groepjes zijn nog even naar onze natuurhut naast de parkeerplaats gaan kijken. Om de grote knutselpop met waakhond bij de ingang van de natuurhut werd hartelijk gelachen. Een kampvuurtje bij de boomstammen bedoeld om op te zitten, zagen ze wel zitten.

'Zoek 5 bladeren met allemaal verschillende kleuren', is een leuk opdrachtje voor deze tijd van het jaar. Aan de kale takken van de bomen kun je al goed de nieuwe (slapende) knoppen voor het volgende voorjaar zien. Een late hommelm was bij een witte dovenetel nog op zoek naar wat zoetigs. Vaak zijn holletjes in het gras muizengaatjes. Andere sporen van dieren zagen we in het zand van het ruiterspad zoals hoefafdrukken van paarden en de pootafdrukken van (veel) honden met mooi herkenbaar de kussentjes en nageltjes in het zand. Waarschijnlijk zagen we ook een pootafdruk van een konijn.

Onderweg terug naar het Trefpunt hebben enkele slinger- en klimpieten nog even geoefend met een dik touw en eenmaal weer binnen kregen we een bekertje limonade en een kaakje. Het was – weer – een fijne middag, mooi weer en aardige moeders, vaders, oma's en opa's. Oh ja, ook héééle gezellige Kapoentjes, In 2017 gaan we weer met veel enthousiasme met de Kapoentjes op stap, misschien tot dan. ♦

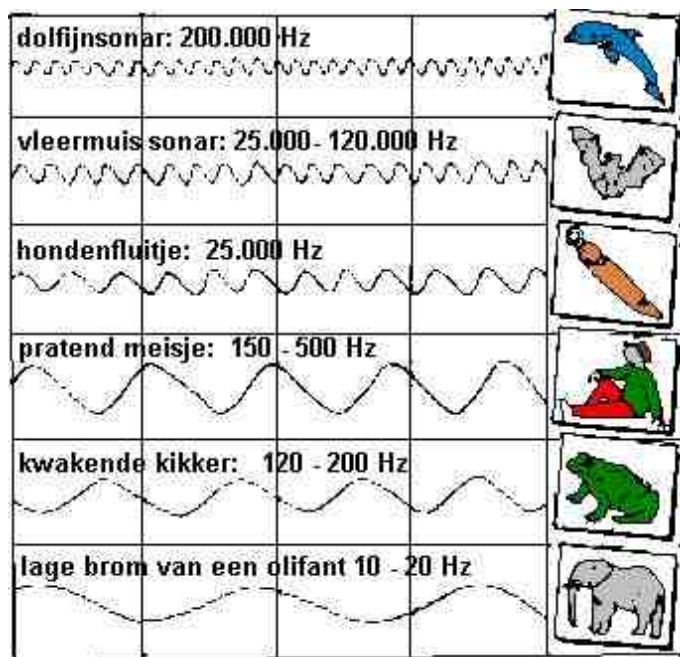

Onmenselijke Zintuigen - geluid

Arend Hoogeveen

Het tweede artikel in de serie Onmenselijke Zintuigen gaat over geluid. Net als bij het gezicht, is het gehoor zo gebouwd dat het tenminste die informatie uit de buitenwereld haalt die van levensbelang is. Niet alleen om aan voldoende voedsel te komen, ook is het gehoor voor vele soorten van levensbelang om de voortplanting zeker te stellen.

Als de lucht regelmatig in trilling wordt gebracht, neemt het oor dat waar als geluid, bijvoorbeeld een trillende snaar of het membraan van een luidspreker. Het zijn verdichtingen en verdunningen in de lucht die zich voortplanten zoals de op-en-neer beweging van een touw: het ene molecule geeft het volgende een zet en veert weer terug naar de ruststand, enzovoort. Bij geluid spreken we dan ook van golven, bij het touw is de trilling loodrecht op de voortplantingsrichting, bij geluid gaan de moleculen in de zelfde richting als de golf. Hoe nauwer de verdichtingen en verdunningen, hoe hoger wij het geluid ervaren. Het aantal trillingen per seconde (uitgedrukt in hertz) - de frequentie - bepaalt de toonhoogte. Wij horen gemakkelijk tienduizend trillingen per seconde. Dat betekent dat ons trommelvlies tienduizend keer per seconde heen en weer gaat. Onze grens ligt bij 20 000 hertz, maar bijvoorbeeld een hond hoort tot 50 000 hertz, katten tot 65 000 hertz en dolfijnen tot wel 200 000 hertz.

Geluid plant zich in de lucht voort met een snelheid van 1240 km per uur, dat is 344 meter per seconde. Hoe lager de frequentie hoe verder de golf draagt, hoe hoger de frequentie hoe meer details waarneembaar worden. Vooral de lage tonen dringen tot ons door, de hoge worden sneller geabsorbeerd en gereflecteerd. Hierin ligt de verklaring van het feit dat vleermuizen op zo'n hoge toon schreeuwen en de bassen van de burens zo goed hoorbaar zijn: geluid met een grote golflengte (dus een lage frequentie) wordt veel minder verstoord door obstakels dan geluid met een kleine golflengte. Echopeilingen die worden gebruikt bij zwangerschappen, gaan met een frequentie van 5 miljoen hertz of meer. Daardoor geven zelfs verschillende weefsels verschillende echo's en zijn de organen van het nog ongebooren kind te onderscheiden.

Ultrageluid

Vleermuizen kunnen in het volslagen donker met hoge snelheden rondvliegen, obstakels vermijden en insecten vangen. Al in de achttiende eeuw onderzochten wetenschappers dit opmerkelijke vermogen, ze ontnamen vleermuizen de vijf zintuigen gezicht, reuk, smaak, tast en gehoor. Pas toen het lukte om met speciale koperen buisjes de oren goed af te sluiten, bleek dat dove vleermuizen hulpeloos zijn. Als deze buisjes open bleven hadden de vleermuizen nergens last van, maar als ze werden dichtgestopt vlogen de dieren overal tegenaan. Er werd echter niet veel waarde aangehecht, want verder hoorde niemand iets. Dat vleermuizen zouden luisteren naar het zoemen van insecten en het ritselen van muizen kon men zich nog voorstellen, maar dat bomen en kerktorens lawaai maakten, was natuurlijk een belachelijke gedachte.

Pas in 1938 lukte het de zeer hoge geluiden die vleermuizen uitstoten - ver boven de menselijke gehoorrens - hoorbaar te maken. De weerkaatsing van die geluiden door voorwerpen vangen de vleermuizen op, en zo krijgen ze informatie over hun omgeving. Pas na de Tweede Wereldoorlog is enigszins opgehelderd wat daar voor komt kijken, en nog steeds weet men er het fijne niet van.

Alleen de soorten van de suborde van de kleine vleermuizen maken gebruik van dit 'ultra-geluid', ook als ze stil hangen zenden ze voortdurend peilingsgeluiden uit om hun omgeving te verkennen. De geluidsterkte van een harde vleermuiskreet komt overeen met die van een mens die vlak voor ons oor staat te schreeuwen, rond de 110 decibel.

Toen de geleerden voldoende onder de indruk waren van de akoestische vermogens van de vleermuis, gingen ze op zoek naar de beperkingen. Een vleermuis in een nieuwe omgeving vliegt altijd eerst voorzichtig rond. Pas als hij zijn omgeving in zijn geheugen heeft geprent, verhoogt hij zijn snelheid en vliegt doelgericht rond. Als dan bijvoorbeeld onverwachts een obstakel in zijn vliegroute wordt gezet, vliegt hij, ondanks voortdurende echopeilingen, er in volle vaart tegen aan. Bij de nachtelijke oriëntatie speelt het geheugen een grotere rol dan de echopeiling.

Het is niet zo dat de vleermuis 's nachts oppermachtig is en dat prooidieren bij voorbaat kansloos zijn. Nachtvinders bijvoorbeeld hebben hun gedrag aangepast. Deze kunnen geluidloos vliegen doordat ze aan de uiteinden van de vleugels ragfijne haartjes hebben, die er voor zorgen dat er geen luchtwervelingen - geluidsgolven - ontstaan. Veel nachtvinders hebben bovendien een speciaal gehoororgaan. Dit betrekkelijk primitieve 'oor' zit op de heupen: niet meer dan een trommelvlies, een klankruimte, en twee gehoorzenuwen die naar de hersenen leiden. Omdat hij twee oren heeft, kan de vlinder 'stereo' horen, dus hij weet van welke richting de vleermuis komt. Zodra een van de twee zenuwcellen wordt geprikkeld, gaat de vlinder in tegenovergestelde richting vliegen. Deze zwenking is meestal voldoende om de vleermuis te ontwijken. Echter de vleermuis maakt tuimelvluchten om binnen 6 meter (het bereik van de echopeiling) van de vlinder te kunnen komen, zodat hij deze kan achtervolgen. De vleermuis gaat dan harder en sneller schreeuwen, waardoor de tweede oorzenew van de vlinder wordt geprikkeld: het sein om z'n vleugels in te trekken en zich als dood te laten vallen. Sommige nachtvinders zorgen er voor dat ze in een wilde duikvlucht vallen om de vleermuis te ontwijken. Ze krommen dan hun lichaam op verschillende manie-

ren en verschillende ogenblikken. Van de twintig vlinders, vangt de vleermuis er gemiddeld tien. De strijd tussen vleermuisersenen (zo groot als een parel) en vlinderhersenen (een speldenknop) is dus onbeslist.

Alleen de beerrupsvlinder wint het meestal van de vleermuis. Deze vlinder maakt onverwachts een hoog geluid door de spieren van het derde paar achterpoten samen te trekken. Daardoor raakt een geribbeld plaatje boven een klankkast in trilling en ontstaat er een geluid dat de vleermuisen flink ontzag inboezemt: ze staken direct de jacht. In 1986 is ontdekt dat de bidsprinkhaan over een soortgelijk gehoororgaan beschikt als de nachtvlinder en zelfs exact 'afgestemd' is op de lokale vleermuis: het is het gevoeligst in het gebied waar zijn vijand uitzendt.

Kikkers horen de paringsroep van een eventuele partner, en vrijwel niets anders. De oren van de vrouwtjeskikker zijn zo exact afgestemd op de lokroep van haar mannelijke soortgenoten, dat zij uit de herrie van het kikkergekwaak precies de juiste kikker herkent en er op afgaat. Uit onderzoek bleek dat de krekkelkikker in New Jersey (VS) op een frequentie van 2900 hertz kwaakt en die in Zuid-Dakota op 3500 hertz. Wordt een vrouwtje van het ene naar het ander gebied gebracht, dan geeft zij geen enkel gehoor aan de amper een terts verschillende lokroep. Haar oren en hersenen zijn puur afgestemd op het vinden van een partner en waarschijnlijk, in de lagere frequenties, ook voor een deel op het horen van vijanden.

Krekkelkikker

Zeezoogdieren maken hun geluiden in het strottenhoofd. Dolfijnen, potvissen en orca's hebben waarschijnlijk het rijkste repertoire aan geluiden, dat op ons overkomt als geblaf, gekrijs, gefluit of gegrom. Een deel van hun geluiden ligt boven de menselijke hoorgrens (ultrasoon) en is meestal voor echolocatie. Het geroep van de orca's verschilt van school tot school en potvissen kunnen elkaars stemmen onderscheiden: elk dier een eigen geluid. Het mooist is het gezang van de geslachtsrijpe bultrugmannetjes. In het paarseizoen komen ze bij elkaar en dan gaan ze zingen. Een

melodie bestaat uit acht thema's en een lied duurt tussen de acht en twintig minuten, soms zingen ze een etmaal lang en improviseren naarmate de samenzang vordert. In het begin van het seizoen zijn oude thema's van vorig jaar te herkennen, maar langzamerhand wordt er gevarieerd met weglatingen, toevoegingen en melodische veranderingen. Het gezang is tot op meer dan dertig kilometer afstand hoorbaar.

Dolfijnen zenden ultrageluid uit op ongeveer 200 000 hertz, met pulsen van 10 tot 20 per seconde in rust en 200 als ze op jacht zijn. De geluiden worden gemaakt in het strottenhoofd, maar zenden ze naar een koepeltje op hun kop, de 'meloen'. Die werkt als een soort lens voor het geluid. Hoe en waar de echo's worden opgevangen is niet zeker, waarschijnlijk met de binnenkant van de onderkaak. De geluidssnelheid in koel, zout water ligt boven de 1450 meter per seconde (5200 km per uur). Dolfijnen krijgen hun echo dus eerder terug dan vleermuisen.

Doordat vissen voor het grootste deel uit water bestaan, gaat het meeste ultrageluid van de dolfijnen door ze heen, waarschijnlijk krijgt de dolfijn van een vis een vaag röntgenbeeld te zien waarop alleen de graten en de rest van het skelet te zien zijn.

Infrageluid

Zoals er licht aan beide zijden van het spectrum is dat mensen niet kunnen zien (ultraviolet en infrarood), zo is er ook geluid dat niet te hoog maar te laag is voor het menselijk gehoor: infrageluid. De menselijke hoorgrens aan de onderkant ligt bij 20 hertz, geluiden die nog lager zijn behoren tot het infrageluid. Geluid van bijvoorbeeld 1 hertz heeft een golflengte van 340 meter en kent nagenoeg geen obstakels: infrageluid draagt veel verder dan de geluiden met hogere frequenties. Sommige dieren communiceren met voor mensen hele lage geluiden.

Duiven kunnen bijvoorbeeld reageren op geluiden van 0,1 hertz, dat is één geluidstrilling per 10 seconden. Hiermee kan een kaart van de omgeving worden gemaakt met een straal van vele honderden kilometers. Veel details zijn er niet op te zien, maar bijvoorbeeld wel grote wateroppervlakten, woestijnen en bossen. De wind die over bergen strijkt heeft een ander geluid dan de wind over woestijnduinen of over de golven van de zee. Het is niet ondenkbaar dat ook trekvogels zich met behulp van de zo opgestelde kaart oriënteren.

Links auerhoen en rechts parelhoen

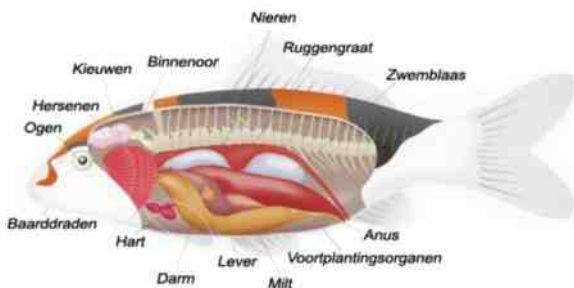
Dieren kunnen het weer beter voorspellen dan mensen, infrageluid kan hiervoor de verklaring geven. Mannelijke parelhoenders in Afrika leven gewoonlijk in groepen, maar tegen de paartijd in het natte seizoen (niet ieder jaar op dezelfde datum) gaan ze ieder huns weegs om een territorium te zoeken. De parelhoenders weten wanneer de regen komt, ze horen de lage tonen van het (on)weer al op enkele honderden kilometers. Zo kunnen waarschijnlijk trekvogels ook slecht weer vermijden. De dieren brengen zelf ook infrageluid voort. De Noordepese auerhoen gedraagt zich juist andersom dan de Afrikaanse parelhoen: alleen in de paartijd komen de mannetjes bijeen op een centrale baltsplaats, de 'lek' genoemd. Daar stappen ze rond, hun veren tonend en

gekoer uitslakend. De vrouwtjes komen op kilometers afstand op dit geroep af. Uit onderzoek bleek dat het geroep van de auerhaan voor het grootste deel onder de 20 hertz ligt.

Van olifanten is bekend dat ze infrageluid voortbrengen. Deze lage geluiden komen uit hun voorhoofd dat als een klankkast werkt voor het gebrom dat zij in het strottenhoofd produceren. Met deze laagfrequente geluidsgolven kunnen olifanten, verspreid over grote afstanden, met elkaar communiceren bijvoorbeeld bij gevaar of als er een olifant in moeilijkheden verkeert. Ook de lokroep van de mannetjesolifanten naar de vrouwtjes bevindt zich in het infrasonische gebied.

Hoewel lang gedacht is dat het 'stomme beesten' zijn, maken vissen ook geluid. Op een paar soorten na (bijvoorbeeld de grauwe poon) is dit geluid voor mensen te zacht om te horen, maar in zee is het zo lawaaiig als in een voorjaarsbos. Met een hydrfoon (speciale microfoon) kunnen wij mensen deze geluiden wel horen. Vissen maken hun geluid met hun zwemblaas. Met hun spieren en pezen trommelen ze op de blaas, of ze gebruiken de spieren als snaren waarop ze tokkelen of strijken. De zwemblaas dient tevens als klankkast voor het versterken van de geluidsproductie. Het mannetje van de tweekleurige rifbaars maakt het sjirpende geluid door de spieren van zijn zwemblaas samen te trekken. Als er een vrouwtje nadert gaat hij steeds sneller tsjirpen, maar als er een rivaal aankomt, gaat het over in agressief geknal. Een karper maakt geluid als een spinnende poes, terwijl de kabeljauw gromt en de schelvis knettert als een opgevoerde brommer. Met een schrill gepiep spreken haringen in een soort morsecode met elkaar: het gepiep varieert tussen de 0,05 en de 0,4 seconde en kent verschillende uitdrukkingen, zoals bijvoorbeeld 'verzamelen', 'alarm' en 'richtingverandering'.

Anatomie van vissen, zie de zwemblaas

Het geluid in water draagt ver. De vinvis maakt geluiden van ongeveer 20 hertz, die tot op honderden kilometers zijn te horen. Het is zelfs mogelijk dat de roep nog veel verder - tot wel duizenden kilometers - draagt als het dier gebruikt maakt van zeestromingen. Op anderhalve kilometer diepte in de oceaan is zo'n zeestroming ontdekt, de marine gebruikt hem nu voor het opsporen van onderzeeboten.

Geraadpleegde literatuur

Onmenselijke zintuigen, Hans van Maanen. Uitgave verschenen ter gelegenheid van de Nationale Wetenschapsweek 1991 met als thema zintuigen. ♦

Gehoord, gezien of gelezen

Beste Nederlandse natuurboek 2016

De Jan Wolkers Prijs 2016 voor het beste Nederlandse natuurboek werd zondag 17 oktober in het Radio 1-programma Vroege Vogels uitgereikt aan Albert Beintema. Hij ontvangt de prijs voor zijn boek *De grutto*, een biografie van een bijzondere, oer-Hollandse weidevogel, de soort die vorig jaar door het publiek gekozen werd tot Nationale Vogel. In *De grutto* schrijft Beintema dat het helemaal niet goed gaat met deze vogelsoort. Door de intensivering van de melkveehouderij kan de grutto, ook wel 'de Koning van de Weide' genoemd, steeds minder goed in ons weidelandschap broeden of z'n jongen grootbrengen. Juryvoorzitter Jean-Pierre Geelen: "Beintema schreef niet alleen een liefdevolle en gedetailleerde biografie van 's lands bekendste weidevogel, met zijn optimistische kijk heeft hij de hoop vleugels gegeven, en daarmee de lezer."

Verkiezing mooiste natuurgebied van Nederland

Het Nederlandse Waddengebied, De Veluwe en de Hollandse Duinen zijn door het Nederlandse publiek gekozen tot mooiste natuurgebieden van Nederland. Staatssecretaris Martijn van Dam van Economische Zaken maakte de uitslag van de verkiezing op 31 oktober bekend in het televisieprogramma De Wereld Draait Door. Daarnaast wees de vakjury de Biesbosch-Haringvliet als vierde winnaar aan. Met de verkiezing wil staatssecretaris Van Dam de natuur versterken, mensen meer betrekken bij wat onze natuur te bieden heeft en tegelijkertijd de natuurgebieden de kans geven zich te ontwikkelen tot nationale iconen. De winnende gebieden ontvangen elk een bedrag van maximaal 300.000 euro. Verder worden de winnaars de komende jaren in binnen- en buitenland gepromoot als iconen van de Nederlandse natuur. ♦

Ruimtelijke Ontwikkelingen in de Zuidplas

Arend Hoogeveen

Er zijn geen grootse of nieuwe ontwikkelingen in de groene ruimte in Zuidplas. Vandaar een korte samenvatting van de voortgang van de lopende zaken.

Nessepolder

Er zijn steeds meer tekenen dat - om financiële redenen - de vestiging van een geitenboerderij met horecagelegenheid in het Nessebos niet doorgaat. Voor de natuurontwikkeling in dat gebied is dat gunstig. Echter het huidige bestemmingsplan (extensieve recreatieve) is al minstens 15 jaar oud en dient binnen afzienbare tijd te worden herzien. Dat betekent dat we wel alert moeten blijven dat de huidige bestemming blijft gehandhaafd, de verwachting is dat de gemeente Zuidplas dit gebied te bestemmen voor meer actieve recreatiedoeleinden.

Eendragtspolder

Het waterpeil in de waterberging/roeibaan is teruggebracht op het definitieve peil. Dit peil is hoger dan vóór het WK roeien, doch de onderwatereilanden liggen nu weer voor een deel boven de waterspiegel. Het definitieve peil is overigens wel een flexibel peil, dat wil zeggen dat in de hoogte van de waterstand zo'n 30 cm. verschil kan zitten. De eilanden hebben nu wel een heel ander aanzicht, op de rietpollen en aardig wat wilgenopslag na, is alle vegetatie tijdens de peilopzet doodgegaan.

Onderzoek door Witteveen+Bos wijst uit dat de successiesnelheid (snelheid van het ecologisch proces binnen de habitat) in dit watergebied zorgen baart, het systeem is productief en laadt op.

Volgens W+B bevindt het zich op een kantelpunt en om te voorkomen dat het nu heldere water een groene soep wordt, dienen er maatregelen te worden genomen. In het Beheerdersoverleg Eendragtspolder hebben zowel G.Z-H als HHSK aangegeven de vinger aan de pols te houden.

Na een lang en dynamisch proces met bewoners uit Zevenhuizen en belangengroepen (waaronder Rotta) heeft het Definitief Ontwerp (DO) voor de inrichting 9 ha langs de Hennipsloot - de Hennipgaarde - het licht doen zien. Dit DO ligt ter besluitvorming voor bij het Algemeen Bestuur van het Recreatieschap Rotterdam, in december wordt het besluit verwacht. Hierna kan het bestek worden opgemaakt en de uitvoering worden aanbesteed. De planning is dat de Hennipgaarde in september 2017 wordt opgeleverd en voor het publiek wordt opengesteld. Er zijn nu nog geen mooie plaatjes te maken, het gebied moet nog voor een groot deel onderhanden worden genomen. In de rubriek *In en om het Trefpunt* in deze Aves Visum kun je lezen wat er wordt gerealiseerd. ♦

PADDOCK

ALLROUND CATERING

Uw visie is onze uitdaging

* **CATERING:** broodjes, hapjes, salades en buffetten

* **PARTYRENT:** verhuur van taps, tafels, glaswerk etc.

* **PARTIJEN:** in onze zaal of op een door u gekozen locatie

Paddock Catering
Hoefweg 53 - 2665 CC Bleiswijk
010-5210331

www.paddockcatering.nl

Activiteitenkalender januari tot en met maart 2017

dag	datum tijd	locatie	activiteit	doelgroep	info/aanmelden bij
do	10:00-16:00	Trefpunt	wekelijks , werken bij het Trefpunt	Rotta Actief!	Jan Noppers
do	vanaf 9:00	op locatie	wekelijks , werken in de natuur	Rotta Natuurwerk	Rien van der Vorm
do	10:00-16:00	Trefpunt	wekelijks , vrije inloop	openbaar	
za	12:00-16:00	Trefpunt	wekelijks , vrije inloop	openbaar	
Jan					
za	7 09:00-13:00	KMG	Natuurwerk	openbaar	Rien v. d. Vorm
di	10 20:00-22:00	Trefpunt	Bestuursvergadering	leden	bestuursleden
za	14 10:00-12:00 13:30-15:30	Trefpunt	(Over)leven in de winter	Rotta Rangers	Gert Jansen
za	14 15:30-17:30	Trefpunt	Nieuwjaarsreceptie	openbaar	Ad Somers
za	21 08:00-16:00	Metrostation Capelse brug	Zuid-Hollandse Eilanden en Zeeland	leden	Henk Zomer
di	24 20:00-22:00	Trefpunt	Ledenavond Lezing Cor en Riekie van de Lustgraaf over Argentinië en de Zuidpool	leden	Hans Sanders
za	28 10:00-12:00	Trefpunt	Publiekswandeling Soepwandeling	openbaar	Rien v.d. Vorm
Feb					
za	4 9:00-13:00	KMG	Natuurwerk	openbaar	Rien v.d. Vorm
za	11 10:00-12:00 13:30-15:30	Trefpunt	Pluizen in het uilenmenu	Rotta Rangers	Gert Jansen
di	14 20:00-22:00	Trefpunt	Bestuursvergadering	leden	bestuursleden
za	18 10:00-12:00	ZHP	Natuurwandeling	openbaar	Aad Deurloo
za	25 8:00-16:30	P&R Meye- rsplein	Excursie Polder Arkenheem	leden	Henk Zomer
di	28 20:00-22:00	Trefpunt	Ledenavond Lezing Robert Top over am- fibiën en reptielen	leden	Hans Sanders
Mrt					
za	4 9:00-13:00	Land van Belofte	Natuurwerk	openbaar	Rien v.d. Vorm
za	11 10:00-22:00	n.t.b.	Natuurwandeling Schiebroekse park	openbaar	Aad Deurloo
za	11 10:00-12:00 13:30-15:00	Trefpunt	Verrassende natuuropdrachten	Rotta Rangers	Gert Jansen
di	14 20:00-22:00	Trefpunt	Bestuursvergadering	leden	bestuursleden
do	16 20:00-22:30	Trefpunt	Start cursus Vogelherkenning voor beginners	cursisten	Aad Deurloo
wo	22 13:30-15:00	Trefpunt	Struinen	Rotta Kapoentjes	Gert Jansen
za	25 08:00-16:00	Metrostation Capelse Brug	Excursie Krimpener Waard	leden	Henk Zomer
za	25 12:00-17:00	Trefpunt	Voorkeur Keramiek en Edelstenen	openbaar	Ad Somers
zo	26 12:00-16:00	Trefpunt	Voorkeur Keramiek en Edelstenen	openbaar	Ad Somers
di	28 20:00-22:00	Trefpunt	Algemene leden vergadering	leden	Hans Sanders

Actueel Rotta-nieuws

Het meest actuele Rotta-nieuws kun je vinden op onze website www.rotta-natuur.nl. in de rubriek Agenda. Even de betreffende activiteit aanklikken en je bent weer helemaal bij! Ook in de Nieuwsflits, die regelmatig per email wordt verspreid staat actuele informatie over onze activiteiten.

Toelichting activiteitenkalender

In de activiteitenkalender staan de activiteiten voor het komend kwartaal die bij het ter perse gaan van dit nummer bekend zijn. Kijk op de website voor de meest actuele informatie. Hebt u geen internet, of na het raadplegen van de website nog vragen? Neem dan contact op met de persoon die bij de activiteit vermeld staat.

Neem bij wandelingen en excursies altijd uw verrekijker mee. Eventueel is er een verrekijker te leen mits u dit tijdig aangeeft. Stem schoeisel en kleding af op het te bezoeken terrein en het weer. Bij deelname aan Rotta Actief! en Rotta Natuurwerk is het verstandig om vooraf even contact op te nemen om kleding en schoeisel af te stemmen op de te verrichten werkzaamheden.

Bij auto-excursies rijden we zoveel mogelijk met elkaar mee. We streven er naar passagiers zo gelijk mogelijk te verdelen over de beschikbare auto 's. Benzinekosten worden door alle inzittenden gedragen. Als vergoeding wordt per auto € 0,20 per gereden kilometer gerekend, verdeeld over het aantal inzittenden. Als iemand met de eigen auto wil rijden en geen passagiers heeft, zijn de kosten geheel voor eigen rekening. Chauffeurs die passagiers meenemen moeten een inzittendenverzekering hebben afgesloten. Consumpties en entreegelden zijn voor eigen rekening.

Doelgroepen

Openbaar	leden en niet-leden zijn van harte welkom, aanmelden niet nodig.
Ledenavond	alleen voor leden en donateurs, aanmelden niet nodig.
Cursus	alleen voor cursisten, dus tijdig vooraf aanmelden.
Rotta Onderzoek	inventariseerders en mensen met interesse voor onderzoek aan flora en fauna
Rotta Actief!	de werkploeg op donderdag, leden en niet-leden mogen meehelpen.
Rotta Natuurwerk	leden en niet-leden werken in de natuur, aanmelden niet nodig.
Rotta Varia	leden en niet-leden zijn van harte welkom, aanmelden niet nodig.
Rotta Kapoentjes	leden en niet-leden tussen 4 t/m 6 jaar zijn welkom, aanmelden vooraf noodzakelijk, vol is vol.
Rotta Rangers	leden en niet-leden tussen 7 t/m 12 jaar zijn welkom, aanmelden vooraf noodzakelijk, vol is vol.
Jong Rotta	leden en introducees vanaf 13 jaar zijn welkom, aanmelden niet nodig.
Wandeling	leden en niet-leden zijn welkom, aanmelden niet nodig.
Excursie	alleen leden, vooraf aanmelden, uiterlijk drie dagen voor de datum.

Locaties, informatie en aanmeld-adressen indien vooraf aanmelden nodig is

Afkorting	Plaats/gebied	Informatie bij	e-mailadres	Telefoon
BZ	Bleiswijkse Zoom	Aad Deurloo	a.j.deurloo@gmail.com	06 - 410 435 62
EDP	Eendragtspolder	Dick Hoek	dickhoek@planet.nl	06-51 23 76 29
HBB	Hoge Bergse Bos	Aria van Ballegoie	avanballegoie@gmail.com	010 - 455 22 61
KMG	Koornmolengat	Aad Deurloo	a.j.deurloo@gmail.com	06 - 410 435 62
LBB	Lage Bergse Bos	Rien van der Vorm	rienvandervorm@hetnet.nl	079 - 593 12 62
ZHP	Zevenhuizerplas	Aad Deurloo	a.j.deurloo@gmail.com	06 - 410 435 62
Rotta Actief!	Trefpunt Rotta	Jan Noppers	jannoppers@gmail.com	010 - 418 47 76
Rotta Kapoentjes	Trefpunt Rotta	Gert Jansen	rotta.jeugd@gmail.com	010 - 511 57 20
Rotta Rangers	TrefpuntRotta	Gert Jansen	rotta.jeugd@gmail.com	010 - 511 57 20
Rotta Onderzoek	diverse locaties	vacant		
Jong Rotta	Trefpunt Rotta	Hans Sanders	hsas22@gmail.com	06-40 56 77 69
Rotta Varia	Trefpunt Rotta	Ad Somers	trefpuntbeheer@gmail.com	06 - 39 32 11 13
Rotta Natuurwerk	diverse locaties	Rien van der Vorm	rienvandervorm@hetnet.nl	079 - 593 12 62

Excursies en weekenden, informatie en aanmelden bij

Henk Zomer	h.zomer5@upcmail.nl	010 - 455 10 20
------------	---------------------	-----------------

Vertrekpunten wandelingen, tenzij anders aangegeven

BZ	parkeerplaats bij restaurant 't Zeeltje, Kooilaan 3, 2665 KR Bleiswijk
EDP	parkeerplaats bij Zevenhuizerplas, Middelweg, Zevenhuizen
HBB	parkeerplaats Outdoor Valley, Hoeksekade 141, 2661 JL Bergschenhoek of Trefpunt Rotta
KMG	brug over de Hennipsloot bij restaurant De Roerdomp, Tweemanspolder 12, 2761 ED Zevenhuizen
LBB	bij restaurant 't Hoekse Hout, Bergse Bosdreef 6, 2661 GN Bergschenhoek
ZHP	bij restaurant De Strandgaper, Strandweg 1, 2761 DM Zevenhuizen

Indien onbestelbaar retour: Hoeksekade 164, 2661 JL Bergschenhoek

MB 83 Grauwe klauwier © Chris van Rijswijk

MB 84 Grauwe vliegenvanger © Chris van Rijswijk

Mystery Bird

Chris van Rijswijk

MB83

De twee vogels van deze keer hebben iets gemeen. Nee, ik bedoel niet dat ze beide twee pootjes hebben en ook niet dat ze twee vleugels hebben. Dat zou een inkoppertje zijn geweest. En ik bedoel ook niet dat ze allebei zangvogels zijn. De gemene deler zit hem in de naamgeving. De eerste foto is een grauwe klauwier. Eigenlijk best een rare naam voor zo'n mooie vogel! Kijk nog eens goed naar de vogel op de foto. Wat is hier nu grijs aan? Helemaal niets! Geloof me, al houd je hem ondersteboven, dan nog is hij niet grijs. Adam, de vermeende naamgever van alle vogels, zat er bij deze soort behoorlijk naast. Ach niemand is perfect. Dat het een grauwe klauwier betreft, is niet heel ingewikkeld. Het zwarte masker, het haakje aan de snavel (toegegeven dat zie je niet echt op deze foto), het grijze kopkapje en de bruine vleugels maken dit een mannetje grauwe klauwier.

MB84

Deze vogel kunnen we wat beter bekijken, omdat hij wat groter in beeld staat. Er moet blijkbaar iets grijs in de naamgeving van deze vogel zitten. Inderdaad, dit is een grauwe vliegenvanger. Voor deze vogel vind ik de naam passender dan de vorige. Vind je ook niet? Vliegenvangers zijn slanke zangvogels met een kort, puntig snaveltje. Het zijn trekvogels die 's winters in het zuiden verblijven. Wellicht tref jij deze vogel wel eens als broedvogel in jouw achtertuin. Met een beetje geluk is dat in ons werkgebied best mogelijk.

Bijgaand 2 nieuwe foto's. Je kunt je oplossing naar mij mailen (cdvrijswijk@gmail.com) of zelf de antwoorden onthouden. De oplossing staat in het volgende nummer. Kijk ook eens op mijn website: www.birdshooting.nl
Succes...♦

MB 85 © Chris van Rijswijk

MB 86 © Chris van Rijswijk